

Hüseyin Çelik

Prof. Dr., Adıyaman Üniversitesi

İslami İlimler Fakültesi, Tefsir Anabilim Dalı

Prof. Dr., Adıyaman University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Tafsir

Adıyaman/Turkey

hcelik@adiyaman.edu.tr

ORCID: 0000-0002-0400-7336

Makale Bilgileri

Makale Türü: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi: 08.02.2022

Kabul Tarihi: 31.05.2022

Yayın Tarihi: 15.06.2022

Yayın Sezonu: Haziran/June 2022

DOI: <https://doi.org/10.54958/iid.1070019>

Atf/Citation: Hüseyin Çelik, “Kadınların Dövülmesi Meselesi (Nisâ Suresi 34. Ayet Bağlamında Bir Tahlil) = The Issue of Women’s Being Beaten (An Analysis Concerning 34th Ayat of Surat an-Nisâ)”, *İslami İlimler Araştırmaları Dergisi* 11 (Haziran 2022), 1-29. <https://doi.org/10.54958/iid.1070019>

İntihal Taraması/Plagiarism Detection: Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism.

Kadınların Dövülmesi Meselesi (Nisâ Suresi 34. Ayet Bağlamında Bir Tahlil)

Öz

Bu makalenin konusu Nisâ Suresi 34. ayet-i kerimesinde yer alan “kadınların dövülmesi” meselesidir. İslam dini aile bütünlüğünün korunmasını esas almış ve bu çerçevede de bazı düzenlemeler getirmiştir. Toplumun temeli sağlam aile yapısıdır. Aile yapısı ne kadar sağlıklı olursa toplumda o kadar sağlıklı olacaktır. Aile yapısı bozulan toplumlar uzun süre varlıklarını devam ettiremezler. Onun için İslam, önce ailenin sağlam temeller üzerine kurulması tavsiye etmiştir. Aile sağlam temeller üzerine kurulduktan sonra aile bütünlüğüne zarar verebilecek tutum ve davranışlardan uzak durulması istenmiştir. Ailenin devamı her şeyin üstünde tutulmuştur. Aile bütünlüğüne zarar verebilecek her türlü davranış yasaklanmıştır. Aile bütünlüğüne zarar verebilecek davranışlar ya erkekten kaynaklanabilir ya kadından kaynaklanabilir ya da hem kadından hem de erkekten kaynaklanabilir. Sorunun kaynağına göre düzenleme getirilmiştir. Aile bütünlüğüne zarar veren kadın veya erkeklere karşı gerekli düzenlemeler getirilmiştir. Nisâ Suresi 34. Ayet-i kerimesinde de aile bütünlüğüne zarar veren kadına karşı yapılması gereken hususlar zikredilmiştir. Bu durumda üç farklı çözüm yolu sunulmuştur. Önce nasihat edilmesi ve öğüt verilmesi emredilmiştir. İkinci aşamada ayrı kalınması istenmiş. Son aşamada ise dövülmesi tavsiye edilmiştir. İlgili yaptırımlardan biri ise “onları dövün” şeklindeki ifadedir. Bu çalışmada ilgili ayet-i kerime ve içerisinde yer alan “kadınların dövülmesi meselesi” incelenmiştir. Konu hem ayet bütünlüğü hem de Kur’an-Sünnet bütünlüğü çerçevesinde ele alınarak geniş açıdan değerlendirilmiştir. İlgili ayeti Hz. Peygamberin nasıl anladığı ve uyguladığı araştırılmış ve “dövün” şeklindeki ifadenin bir emir değil tavsiye olduğu tespit edilmiştir. Temel amacın kadının dövülmesi değil ailenin kurtarılması

olduğu görülmüştür. İlgili ayette kadının değil, davranışları ile aile yuvasının dağılmasına sebep olan kadının terbiye edilmesi istenmiştir. Amaç kadının dövülmesi veya rencide edilmesi değil, yıkılma noktasına gelen ailenin kurtarılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Dövme, Aile, İtaat, Nasihat

The Issue of Women's Being Beaten (An Analysis Concerning 34th Ayat of Surat an-Nisâ)

Abstract

The subject of this article is the issue of women's being beaten which is the 34th Ayat of Surat An-Nisâ. Islam Religion is based on the unity of family and has some rules and regulations about it. the basis of society is a solid family structure. The healthier the family structure, the healthier it will be in society. Societies with a deteriorating family structure cannot maintain their existence for a long time. For him, islam has recommended that the family be established on solid foundations first. After the family is established on strong a basis, it has been asked to avoid habits and behaviours which may ruin the unity of the family. The continuation of the family has been kept above everything. Any behavior that may damage the integrity of the family is prohibited. Behaviors that may damage to the integrity of the family can cause either by man or caused by female or both man. Regulation has been introduced according to the source of the problem. Necessary regulations have been introduced against men or women who may harm family integrity. In the 34th Ayat of Surat An-Nisâ, the things that should be done against the women who harm the family unity have been mentioned. In this case, three different solutions have been completed. First, he is commanded to give advice. At the second stage, he was asked to remain separate. at the final stage, it is recommended to beat it. In this study, the issue of women's being beaten which is in mentioned Ayat has been analyzed. The issue has been assessed both in the unity of Ayat and Qur'an-Sunnah Integrity in a broad aspect. Related verse how the prophet understand and implemented it was researched and it was determined that the expression in the shape of " beat it" is not an order, but advice. it has been seen that the main goal is not to beat the woman, but to save the family. In the related verse, it is asked to educate not the woman, but the woman whose behavior caused the disintegration of the family nest with her behavior. The goal is not to beat or offend a woman, but to save a family that has reached the point of destruction.

Keywords: Woman, Beating, Family, Obedience, Advice

Giriş

Aile bütünlüğünü korumak Kur'an'ın temel gayelerinden biridir. Sağlıklı bir toplumun inşası sağlam aile yapısından geçtiği için İslam, aileyi korumaya almış ve ona zarar verebilecek şeylerden onu uzak tutmaya çalışmıştır. Ailenin inşası ve devamı ile ilgili hususları en ince teferruatına kadar açıklığa kavuşturmuştur. Ailenin devamı başta anne baba olmak üzere bütün aile fertlerinin sorumluluğu dâhilinde olduğu için her bir aile ferdinin yapması veya yapmaması gereken hususlar teferruatlı olarak açıklanmıştır. Ailenin bütünlüğüne zarar veren erkek veya kadının nasıl davranması gerektiği zikredilmiş ve başta anne baba olmak üzere her bir ferde ayrı ayrı görev ve sorumluluklar yüklenmiştir.

Nisâ Suresi 34. ayet-i kerimesinde aile bütünlüğüne zarar verebilecek bir kadına karşı yapılabilecek durumlardan bahsedilmektedir. Tutum ve davranışları ile aileyi dağılma noktasına getiren bir kadına karşı üç aşamalı bir yaptırım önerilmektedir. Nasihatle başlayan, yatakların ayrılmasıyla devam eden ve dövebilme ruhsatı ile son bulan bir süreç ele alınmaktadır. Ayette aile bütünlüğüne zarar veren kadınların dövülebileceği konusunda bir ruhsattan bahsedilmektedir. İlgili ayet-i kerime üzerinde birçok şeyler yazılmış, söylenmiş ve söylenmeye de devam edilmektedir. Ayet-i kerime, aile bütünlüğünün korunması ve devamının sağlanması ile ilgili olmasına rağmen sadece kadınların dövülüp dövülmemesi bağlamına hasredilmiştir. İslam'a muhalif olanlar mezkûr ayet üzerinden bir kadın portresi çizmeye çalışırken; kimi Müslümanlar da savunma ve kompleks karışımı bir yaklaşımdan öteye gidememiştir. Hatta ayete geçen “darabe” fiilinden maksadın örnek vermek¹, örnekler vererek ikna yollu anlatım,² evden uzaklaştırmak veya seyahate çıkarmak³ gibi farklı anlamlar içerdiğini ortaya koymaya çalışmışlardır.

Biz araştırmada Nisâ Suresi 34. ayet çerçevesinden konuyu incelemeye çalışacağız. Konuyu hem ayetin bütünlüğü hem de Kur'an'ın bütünlüğü çerçevesinde ele alacağız. Hz. Peygamberin hayatından da örneklerle objektif ve doğru bir şekilde ortaya koymak için gayret göstereceğiz.

Erkeklerin Kavvâm Olması

Kadınların dövülüp dövülmemesi konusu Nisâ Suresi 34. ayet-i kerime çerçevesinde şekillenmektedir. Kadının dövülebileceğini kabul edenler ve buna karşı çıkanlar da aynı ayet-i kerimeyi delil getirmektedirler. Kadınların dövülüp dövülmeceği meselesine geçmeden önce erkeklerin kavvâm olmasını ilgili ayet çerçevesinde açıklayalım:

“Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve mallarından harcama yaptıkları için erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudur. İyi kadınlar, itaatkâr olanlar ve Allah'ın korunmasını emrettiği şeyleri kocalarının bulunmadığı zamanlarda da koruyanlardır. Fenalık ve geçimsizliklerinden korktuğunuz kadınlara gelince: Önce kendilerine öğüt verin, yataklarından ayrılın. Bunlar da fayda vermezse dövün. Eğer size itaat ederlerse kendilerini incitmeye başka bir bahane aramayın. Çünkü Allah çok yücedir, çok büyüktür.” (Nisâ, 4/34)

Ayet-i kerimenin inişi ile ilgili şu rivayetler zikredilmektedir:

Ensar'dan olan Sa'd b. Rebî, hanımı Habibe binti Zeyd'in kendisine serkeşlik (nuşûz) yapması üzerine ona bir tokat atar. Kadın da babasına giderek kocasını

¹ Mehmet Okuyan, “Kadına Yönelik Şiddete Kur'an'ın Bakışı”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23 (2007), 122.

² Abdulkadir Karakuş, “Çok Anlamlı Kelimeler İçeren Ayetlerde Bağlam ve Anlam İlişkisi: Nisâ Suresi 34'üncü Ayetin Anlamı”, *Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* 11/3(25) (2019), 1368.

³ Osman Eyüpoğlu, “Bilgi ve Sahip Olma Arzusu Arasındaki İlişki Bağlamında kadın ve Çocuğa Karşı Şiddet Söyleminin İrdelenmesi”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24-25 (2007), 261.

şikâyet eder. Babası kızını alarak Hz. Peygamber'e gelir. Hadiseyi dinleyen Hz. Peygamber erkeğe kısas uygulanmasını isteyince bu ayet nazil olur. Ayeti sonuna kadar okuyan Hz. Peygamber: “Biz bir emri murat ettik ama Allah onun dışında başka bir emri murat etti. Şüphesiz ki Allah'ın muradı en hayırlı olanıdır”⁴ buyurdu.

Kadınlar, erkeklerin mirastan fazla hisse almalarını ve cihada katılmalarına verilen izni duymaları üzerine: “Keşke bizlere de erkekler kadar miras verilse ve bizler de onlarla beraber cihada çıksaydık” dediler. Bunun üzerine bu ayet nazil oldu.⁵

Ayet-i kerimenin bütünlüğü ve ele almış olduğu konular bakımından Sa'd b. Rebî hakkındaki rivayetin daha tercih edilebilir görüş olduğunu söyleyebiliriz. Diğer rivayetlerde daha ziyade kadın ve erkekler arasındaki üstünlük yönü öne çıkarılsa da ilgili ayetin direk bu konuyla ilgili olduğunu söylemek asıl meseleden uzaklaşmak anlamına gelmektedir.

Ayet-i kerimeyi incelediğimizde genel olarak ele alınan konuları şu üç başlık altında toplayabiliriz:

- a. Erkeklerin kadınlar üzerinde (kavvâm) sorumlu ve gözetici kılınması,
- b. Saliha kadınların özellikleri,
- c. İtaatsizlik ve ahlaksız davranış (nuşûz) sergileyen kadınları bu davranışlarından vazgeçirmek için yapılacak yaptırımlar.

Şimdi bunları sırası ile inceleyelim:

Erkeklerin Kadınlar Üzerinde Sorumlu ve Gözetici Kılınmaları

Erkeklerin kavvâm olması ile ilgili olarak şu şekilde buyrulmaktadır: “Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve mallarından harcama yaptıkları için erkekler kadınların yöneticisi ve koruyucusudur.”

İlgili ayette erkeklerin kavvâm (sorumlu, koruyucu) olmalarından ve bu şekilde olmalarına sebep olan hususlardan bahsedilmektedir. Ayet-i kerimenin bu kısmında dikkatimizi çeken **ricâl** ve **kavvâm** kavramları ön plana çıkmaktadır. Önce bu kavramlardan maksadın neler olabileceğini anlamaya çalışalım.

Kadının zıddı anlamına gelen الرَّحَل “er-recul” kelimesi “erkek” anlamına⁶ gelmekle birlikte sadece fiziki anlamda erkeklik özelliğine sahip kimseler için kullanılmaz. Fiziki anlamda erkek olarak yaratılanlar için kullanılmakla birlikte daha ziyade

⁴ Ebû Cafer İbn Cerir Muhammed b Cerir b Yezid Taberi, *Câmiu'l-Beyân fi Te'vili'l-Kur'ân* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2005), 4/60; Ebu Muhammed Abdu'l-Hak b. Atıyye el-Endülîsi İbn Atıyye, *el-Muharrerü'l-Vecîz fi Tefsîri'l-Kitâbi'l-Azîz* (Beyrut: Dâr-u İbni Hazm, 2002), 431; Ebu Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b Ömer b Hüseyin Fahreddin Razî, *et-Tefsîrü'l-Kebîr = Mefatihü'l-gayb* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 2005), 10/77; İsmail Hakkı Bursevî, *Ruhu'l-Beyân* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2009), 2/207; Muhammed et-Tahrîb İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr* (Tunus: ed-Dâru't-Tunisiyyeti, 1984), 5/40.

⁵ Razî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 10/77; İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 5/38.

⁶ Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzur, *Lisânu'l-Arab* (Kum: Edebü'l-Havzati, 1405), 11/265.

kemâl sahibi olan kimseler için kullanılmaktadır. İnsan denildiğinde iki ayağı üzerine yürüyen ve konuşan herkes kastedilirken هذا الرجل denildiğinde onlar içerisinde kâmil olanlar kastedilir.⁷

Bu ayetteki “ricâl”dan maksat ta sadece cinsiyet bakımından erkek olanlar değil, onun yanında basiretli, kararlı, güçlü kuvvetli ve kemal sahibi olan kimselerdir. Ebû Hayyân buradan kastedilenin: الرجال قوامون على النساء ان كانوا رجالا “Eğer kemal sahibi adamlar olurlarsa, erkekler kadınlar üzerinde yönetici ve sorumludurlar.” şeklinde olduğunu söylemiştir.⁸ Buna göre ayetteki “ricâl” dan maksadın sadece fiziki özelliklere işaret etmediğini, onun yanında ruhî birtakım özellikleri de kapsadığını, Türkçedeki “adam gibi adam” ifadesiyle örtüştüğünü söyleyebiliriz.

Evliliğin şartlarını göz önünde bulundurduğumuzda buradaki “ricâl”dan maksadın sadece fiziki özelliklerle ilgili bir durum olmadığını söyleyebiliriz. Bazı erkekler fiziki anlamda evlilik yapmaya müsait olsalar da evliliğin gereklerini yerine getiremeyecek derecede ruhî olgunluğa sahip olmadıklarında onların evlendirilmelerine izin verilmemiştir. Fiziki anlamda evlenebilecek olmalarına rağmen evliliğin yüklemiş olduğu sorumlulukların bilincinde olmayan kimselerin evlilik yapmalarının tasvip edilmemiş olması, evlilikte farklı boyutların da olduğunu ortaya koymaktadır. O halde “ricâl” den kastın hem de fiziki hem de ruhî anlamda evliliğin bilincinde ve onun kendisine yükleyeceği sorumlulukların farkında olan ve aynı zamanda onun gereklerini de yerine getirebilecek kimseler olduğunu söyleyebiliriz.

Ayette geçen ikinci kavram ise قوام “kavvâm” kelimesidir. قوام kelimesi قيام kelimelerinin mübalağalı ismi failidir.⁹ Sözlük anlamı bir şeyin üzerinde duran, hâkim olan, özen gösteren, onunla yakından ilgilenen demektir.¹⁰ على harfi ceri ile kullanıldığı zaman “korumak”, “gözetmek” anlamlarına gelir. K-v-m kökünün ism-i fail değil de mübalağa siygasında kullanılması bu görevin sürekliliğini ve titizliğini bildirir. Çünkü قائم bir kez olup biten şeyler için kullanılırken قوام ise devam eden ve süreklilik bildiren durumlar için kullanılmaktadır.¹¹

⁷ İbn Manzur, *Lisânu'l-Arab*, 11/266.

⁸ Muhammed b. Yusuf Ebu Hayyan, *el-Bahru'l-Muhît* (Beirut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2010), 3/248.

⁹ Mecidüddin Muhammed b. Yakûb Firuzabâdî, *el-Kâmûsu'l-Muhît* (Beirut: Dâru'l-Ma'rifeti, ts.), 1105; İbn Atiyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 431; Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/60; Alusî, *Râhu'l-Meânî*, 4/34.

¹⁰ Firuzabâdî, *Kâmûsu'l-Muhît*, 1105.

¹¹ Muhammed Mutevelli eş-Şa'ra'vî, *Tefsîru'ş-Şa'ra'vî* (Kahire: Mecmau'l-Buhûsi'l-İslamiyye, 1991), 4/2195.

Ayetteki “kavvâm” kelimesine koruyup kollayıcı, yönetici¹², eğitici, ıslah edici, iyiliği emreden kötülükten nehyeden¹³, kazanan ve üreten¹⁴ ve aile reisliği¹⁵ gibi anlamlar verilmiştir.

Müfessirler ilgili ayet çerçevesinde kadın ve erkeğin yaratılıştan gelen *vehbî*¹⁶ ve sonradan elde edilebilen *kesbî* özelliklere sahip olabilecek şekilde yaratıldıklarını, erkeği kavvâm kılan şeyin ise sahip olmuş olduğu bu özelliklerden kaynaklandığını söylemişlerdir. Ayetteki iki kez geçen “ل” edatının ise master için olduğunu¹⁷ ve hem vehbî hem de kesbî özelliklere işaret ettiğini ifade etmişlerdir.¹⁸ sonradan elde edilebilenlere ise “kesbî” adını vermişlerdir.

Erkeklerin yaratılıştan sahip olduğu bu özelliklerin neler olduğu konusunda ise farklı görüşler söylenmiştir. Erkeklerin kadınlara göre kararlılık, muhakeme ve mukayese kurmada daha baskın özelliklere sahip olması¹⁹, kadınların kararlarında duygusallık ön planda iken erkeklerde aklın ön planda yer alması²⁰, kahramanlık²¹,

¹² İbn Manzur, *Lisânu'l-Arab*, 12/503; İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 431; Tantavî Cevherî, *el-Cevâhir fî Tefsîri'l-Kur'anı'l-Kerîm* (Beirut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2004), 3/45; el-Merağî, *Tefsîru'l-Merağî*, 5/27.

¹³ İbn Manzur, *Lisânu'l-Arab*, 12/503; Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/59; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzil*, 1/422; Nâsirüddîn Ebî Abdillâh bin Ömer bin Muhammed Beyzavî, *Envâru't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vîl* (Beirut: Dâru Sâdır, 2001), 1/217; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/206; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/34.

¹⁴ İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 5/38.

¹⁵ Hayreddin Karaman-Mustafa Çağrırcı, *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsiri* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2008), 2/58.

¹⁶ İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 5/39.

¹⁷ İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 5/38.

¹⁸ Beyzavî, *Envâru't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vîl*, 1/217; eş-Şerbînî, *es-Sirâcu'l-Munîr*, 1/346; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/206; Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed el-Mehdî, *el-Bahru'l-Medîd* (Beirut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2010), 2/41; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/34.

¹⁹ Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 1/188; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzil*, 1/422; Ebü'l-Kasım Carullah Mahmûd b Ömer b Muhammed Zemahşeri, *el-Keşşâf an Hakâiki Gavâmîzi't-Tenzil ve Uyu'ni'l-Ekâvîl fî Vucûhi't-Te'vîl* (Lübnan: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2009), 1/495; İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 431; Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/60; Ebu Abdullâh Muhammed b. Ahmed Kurtubî, *el-Cami' li-Ahkâmi'l-Kur'an* (Beirut: Dâru'l-Fıkr, 1987), 5/169; Beyzavî, *Envâru't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vîl*, 1/217.

²⁰ Karaman- Çağrırcı, *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsiri*, 2/58.

²¹ Râzî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 10/77.

güzel yönetme²², nübüvvet²³, imamet²⁴, velayet²⁵, cihad²⁶ ve talak hakkının erkeğe verilmiş olması²⁷ gibi farklı görüşler zikredilmiştir.

Kesbî özelliklerin ise erkeklerin kazanmış oldukları mallardan kadınlar için harcamaları²⁸, kadınların mehirlerini vermeleri²⁹, yeme ve giyinme başta olmak üzere onların ve ailenin tüm fertlerinin nafakalarını karşılamaları³⁰ olduğu ifade edilmiştir.

“Allah'ın insanlardan bir kısmını diğerlerine üstün kılması sebebiyle ve mallarından harcama yaptıkları” ayeti-i kerimesinde erkeği kavvâm kılan iki noktaya vurgu yapılmıştır. Bunlardan birisi Allah'ın yaratılıştaki erkeğe verdiği farklılıklar diğeri ise mallarından kadınların nafakaları için harcamalarıdır. Buradan hareketle erkeğin kavvâm olmasında birisi doğuştan gelen diğeri de sonradan kazanılan olmak üzere iki esasın olduğunu söyleyebiliriz.

Ayette انفقوا “infak ederler” şeklinde mazi sığası ile gelmiş olması da infak etmenin bir anlık bir şey değil de her zaman devam eden bir durum olduğuna işaret etmektedir. Yine ayette اموالهم “o (erkekler)in kendi mallarından” şeklinde malların erkeklere nispet edilmesi de genel manada malı kazanma sorumluluğunun erkeklere ait olduğuna işaret etmektedir.³¹

İlgili ayet çerçevesinde kadın ve erkeğin farklılıkları noktasında çok değişik görüşler zikredilmiş olsa da bu görüşlerden birçoğunun konuyla pek ilgili olduğunu düşünmüyoruz. Ayet-i kerime kadın ve erkek kıyaslanmamakta, aksine iki tarafa da verilen üstünlüklerden bahsedilmektedir. Ayet-i kerime, bir taraftan erkeğin faziletini ifade ederken diğer taraftan da kadının kıymet ve faziletine işaret etmektedir. Buna benzer bir durumu: “Biz bu peygamberlerin kimine kiminden üstün meziyetler

²² el-Mehdî, *Bahru'l-Medîd*, 2/41; eş-Şerbînî, *es-Sırâcu'l-Munîr*, 1/346; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/35.

²³ Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, 1/424; Zemahşeri, *Keşşâf*, 1/495; Razî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 10/77; Beyzavî, *Envâru't-Tenzîl ve Esrârü't-Te'vîl*, 1/27; M. Hamdi Yazır, *Hak Dinî Kur'an Dili* (İstanbul: Eser Kitapevi, 1971), 2/1349.

²⁴ Zemahşeri, *Keşşâf*, 1/495; Razî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 10/77; Beyzavî, *Envâru't-Tenzîl ve Esrârü't-Te'vîl*, 1/217; Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhît*, 3/249; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/35; Yazır, *Hak Dinî Kur'an Dili*, 2/1349.

²⁵ Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, 1/422; Zemahşeri, *Keşşâf*, 1/495; Razî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 10/77; Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhît*, 3/249; el-Mehdî, *Bahru'l-Medîd*, 2/41.

²⁶ Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, 1/422; Zemahşeri, *Keşşâf*, 1/495; Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhît*, 3/249; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/206; el-Merağî, *Tefsîru'l-Merağî*, 5/27.

²⁷ el-Mehdî, *Bahru'l-Medîd*, 2/41; Yazır, *Hak Dinî Kur'an Dili*, 2/1349.

²⁸ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/61; Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/60; Cevherî, *el-Cevâhir fî Tefsîri'l-Kur'an'l-Kerîm*, 3/45.

²⁹ Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, 1/422; Abdurrahman Celâluddin Suyûtî, *ed-Durru'l-Mensûr fî't-Tefsîri'l-Me'sûr* (Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 1993), 2/513.

³⁰ Kurtubî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, 5/169; Abdurrahman b. Muhammed b. Mahlûf Ebî Zir Seâlebi, *el-Cevâhîru'l-Hisân fî Tefsîri'l-Kur'an* (Beyrut: Dâr-u İhyâi't-Turâsî'l-Arabiyyi, 1997), 2/229.

³¹ İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 5/39.

verdik.” (Bakara, 2/253) ayet-i kerimesinde de görebilmekteyiz. Bu ayette peygamberler arasında bir kıyaslama yapılmamakta, aksine her bir peygambere verilen ayrı ayrı derecelerden bahsedilmektedir. Peygamberlerin bazılarının bazılarına üstün kılınması, onlar arasında ayırım ve fark gözetmek için değil, onlardan her birine farklı farklı üstünlük ve nimetler verildiğini ifade etmek içindir. Aynı şeyi kadın ve erkeklerin durumundan bahseden: “Allah’ın kimini kimine üstün kılması” şeklindeki ayet-i kerime için de söyleyebiliriz.

Ayette *بعض علي بعضهم* “Allah’ın kimini kimine üstün kılması” şeklinde bir ifade kullanılıp, *بما فضل الله عليهن* “Allah’ın (erkekleri) kadınlara üstün kılması” şeklinde bir ifade kullanılmamasından fertlerin değil cinsin kastedildiği anlaşılmaktadır.³² Eğer ifade “عليهن” şeklinde gelse idi mutlak manada erkeklerin kadınlara üstünlüğü anlaşılırdı.³³ Ayetin bu şekilde gelmemesinden hareketle erkeklerin kadınların tamamından üstün olmadıkları, bazı kadınların çoğu erkeklerden daha faziletli olabilecekleri de anlaşılabilir.³⁴ Fitrat bakımından da erkek ile kadın birbirinden farklı oldukları gibi her birinin kendine has güzellik ve özellikleri vardır.³⁵

Kavvâm kelimesinden kastın, erkeklerin kadınlar üzerinde koruyucu ve onların ihtiyaçlarını yerine getirmeleri olarak anlayabiliriz. Yaratılış bakımından kadın ve erkek farklı özelliklerde yaratıldıkları gibi görev ve sorumluluk bakımından da farklı yaratılmışlardır. Allah, yaratılış özelliklerine göre her birine farklı sorumluluklar yüklemiştir. Kadın bir anne adayı olarak yaratılırken erkek ise bir baba adayı olarak yaratılmıştır. Erkek yaratılıştan babalık vazifesini yerine getirebilecek özellikler ile donatılırken kadın ise annelik vazifesini yerine getirebileceği özellikler ile donatılmıştır. Kadının vazifeleri daha ziyade evin içerisine yönelik olurken erkeğin ise dışa yöneliktir. Erkeğin sahip olduğu bu özelliklere kavvâmlık diyebiliriz. Başta hanımı olmak üzere aile fertlerini her türlü tehlikelere karşı koruması, onların yaşantılarını devam edebilmeleri için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılamasıdır.

Erkeklerin “kavvam” olması onların istedikleri gibi davranabilecekleri anlamında olmayıp, “Bir toplumun efendisi, onlara hizmet edendir” kabilinden erkeğin kadının işlerini çekip çevirmesi, onun eksiklerini gidermesi anlamındadır.³⁶ Buna göre erkekler, aile reisi olmalarının gereği olarak kadınları koruyup kollayacak, işlerini yürütecek, ihtiyaç duydukları maddi ve manevi şeyleri imkânları ölçüsünde karşılayacaklar demektir.

³² Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhît*, 3/249; İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 5/38.

³³ Yazır, *Hak Dinî Kur'an Dili*, 2/1349.

³⁴ Alusî, *Râhu'l-Meânî*, 4/34.

³⁵ Yazır, *Hak Dinî Kur'an Dili*, 2/1349.

³⁶ Muhammedu'l-Emin b. Muhammedu'l-Muhtârü'l-Ceknî Şengîti, *Edvâu'l-Beyân fi İdâhi'l-Kur'an bi'l-Kur'an* (Cidde: Dâr-u Âlemi'l-Fevâid, Tarihsiz), 1/363; Yazır, *Hak Dinî Kur'an Dili*, 2/1348; Abdulfettah Ahmed Hatib, *el-Hayâtu'z-Zevciyyeti* (Beyrut: Dâru'l-Yemâme, 2006), 124.

İyi Kadının Özellikleri

Ayet-i kerimede erkekleri kavvâm kılan özellikler zikredildikten sonra iyi kadınların nasıl olması gerektiği şu şekilde ifade etmektedir:

“İyi kadınlar, itaatkâr olanlar ve Allah'ın korunmasını emrettiği şeyleri kocalarının bulunmadığı zamanlarda da koruyanlardır.” (Nisâ, 4/34)

İyi kadınlar; dinlerinde samimi³⁷ ve istikamet üzere olan³⁸, Allah'a³⁹ ve kocalarına itaat eden⁴⁰ ve bu itaatlerini devam ettiren⁴¹, kocalarının hukukunu yerine getiren⁴² veya Allah'a itaatin bir gereği olarak eşlerine itaat eden kadınlardır.⁴³ Ayrıca eşleri kendi yanlarında değilken de zinadan uzak durarak onların namuslarını⁴⁴,

³⁷ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/62; Ebu Abdullah Muhammed bin Abdullah İbn Ebî Zemenîn, *Tefsîru'l-Kur'anı'l-Azîm* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 2005), 1/188.

³⁸ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/61; İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 431; Ebu'l-Kasım Muhammed b. Ahmed Cüzeyy, *et-Tehsil li Ulûmi't-Tenzil* (Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1995), 1/188; Seâlebi, *el-Cevâhîru'l-Hisân fi Tefsîru'l-Kur'an*, 2/229.

³⁹ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/61; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzil*, 1/422; Zemaşşeri, *Keşşâf*, 1/496; İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 431; Razî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 10/78; Seâlebi, *el-Cevâhîru'l-Hisân fi Tefsîru'l-Kur'an*, 2/229; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/207; Cevherî, *el-Cevâhir fi Tefsîri'l-Kur'anı'l-Kerîm*, 3/45; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/35; Yazır, *Hak Dinî Kur'an Dili*, 2/1350; İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 5/40.

⁴⁰ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/61; İbn Ebî Zemenîn, *Tefsîru'l-Kur'anı'l-Azîm*, 1/188; Zemaşşeri, *Keşşâf*, 1/496; İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 431; Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/60; Razî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 10/78; Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhît*, 3/249; Cüzeyy, *et-Tehsil li Ulûmi't-Tenzil*, 1/188; Seâlebi, *el-Cevâhîru'l-Hisân fi Tefsîru'l-Kur'an*, 2/229; Ebu's-Suûd, *İrşâdu'l-Aklî's-Selîm*, 2/174; eş-Şerbînî, *es-Sirâcu'l-Munîr*, 1/346; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/35; Yazır, *Hak Dinî Kur'an Dili*, 2/1350; Cevherî, *el-Cevâhir fi Tefsîri'l-Kur'anı'l-Kerîm*, 3/45; el-Merağî, *Tefsîru'l-Merağî*, 5/28.

⁴¹ Razî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 10/78; Şa'ra'vî, *Tefsîru's-Şa'ra'vî*, 4/2195.

⁴² Razî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 10/78; Beyzavî, *Envârü't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vîl*, 1/217; Ebu's-Suûd, *İrşâdu'l-Aklî's-Selîm*, 2/174; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/207.

⁴³ İbn Ebî Zemenîn, *Tefsîru'l-Kur'anı'l-Azîm*, 1/188; İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 431; Seâlebi, *el-Cevâhîru'l-Hisân fi Tefsîru'l-Kur'an*, 2/229.

⁴⁴ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/62; İbn Ebî Zemenîn, *Tefsîru'l-Kur'anı'l-Azîm*, 1/188; Ebu Bekir Ahmed er-Razî Cassâs, *Ahkâmu'l-Kur'an* (Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 1993), 1/511; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzil*, 1/422; Zemaşşeri, *Keşşâf*, 1/496; İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 431; Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/60; Razî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 10/78; Beyzavî, *Envârü't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vîl*, 1/217; Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhît*, 3/249; Cüzeyy, *et-Tehsil li Ulûmi't-Tenzil*, 1/188; Seâlebi, *el-Cevâhîru'l-Hisân fi Tefsîru'l-Kur'an*, 2/229; eş-Şerbînî, *es-Sirâcu'l-Munîr*, 1/346; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/207; el-Mehdî, *Bahru'l-Medîd*, 2/41; Muhammed b. Ali b. Muhammed Şevkânî, *Fethü'l-Kadîr el-Câmiu beyne Fenniyyî'r-Rivâyeti ve'd-Dirâyeti min İlmî't-Tefâsîr* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rifeti, 2007), 296; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/36; Cevherî, *el-Cevâhir fi Tefsîri'l-Kur'anı'l-Kerîm*, 3/45; Yazır, *Hak Dinî Kur'an Dili*, 2/1350; İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 5/40.

onlardan meydana gelecek olan nesillerini⁴⁵, kocaları ile kendi aralarında olan sırlarını⁴⁶, mallarını ve evlerini kocalarının istemedikleri şeylerden korurlar.⁴⁷

Ayet-i kerimede iyi kadınların özelliklerinden iki tanesine dikkat çekilmiştir. İtaatkâr olmaları ve namuslarını korumalarıdır. Başta Allah ve Resulü olmak üzere kendi eşlerine de itaat ederler. Her zaman ve mekânda namuslarını muhafaza ederler.

Kadının İtaat Etmeyip Ahlsız Davranışta Bulunması

Ayette erkeklerin kadınlar üzerinde kavvâm/otorite kılınmalarının sebepleri ve salih bir kadının özellikleri zikredildikten sonra eş ve aile hukukuna riayet etmeyen kadınların durumu ve onlara gerektiğinde yapılacak yaptırımlar hakkında mealen şunlar zikredilmektedir:

“Fenalık ve geçimsizliklerinden korktuğunuz kadınlara gelince: Önce kendilerine öğüt verin, yataklarından ayrılın. Bunlar da fayda vermezse dövün. Eğer size itaat ederlerse kendilerini incitmeye başka bir bahane aramayın. Çünkü Allah çok yücedir, çok büyüktür.” (Nisâ, 4/34)

Saliha kadının özellikleri zikredildikten sonra bu özellikleri kaybetmiş, tutum ve davranışları ile aile bütünlüğünü tehlikeye atan kadınlara karşı yapılması gerekenlerden bahsedilmektedir. Bu tür davranışlara “nuşûz” adı verilmiş ve bu durumda olan kadınlara karşı yapılması gereken durumlardan bahsedilmiştir. Bu durumda olan kadınlara yapılması tavsiye edilen hususlara geçmeden önce “kadının nuşûzu”ndan maksadın ne olduğunu açıklayalım:

نشوز kelimesi نشز nin çoğulu olup sözlükte yerden yüksek olan yerin yüksek kısmı⁴⁸, yüksek mekân⁴⁹ anlamlarına gelir. İstilahta ise eşlerden her birinin diğerine hoşlanmayacağı bir davranışta bulunması, kadının kocasına baş kaldırıp onu kızdıracak davranışları sergilemesi⁵⁰ ve ona itaat etmemesi⁵¹ gibi manalara gelir. Binek hayvanlarının sergilemiş olduğu olağan dışı davranışlar için de kullanılır. Hayvan sırtına kimseyi bindirmediği zaman نشزت دابة denilir.⁵²

⁴⁵ İbn Ebî Zemenîn, *Tefsîru'l-Kur'anı'l-Azîm*, 1/188; Razî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 10/78; Ebu's-Suûd, *İrşâdu'l-Aklî's-Selîm*, 2/174.

⁴⁶ İbn Ebî Zemenîn, *Tefsîru'l-Kur'anı'l-Azîm*, 1/188; el-Mehdî, *Bahru'l-Medîd*, 2/41; Alusî, *Râhu'l-Meânî*, 4/36; el-Merağî, *Tefsîru'l-Merağî*, 5/28.

⁴⁷ Taberî, *Câmiü'l-beyân*, 4/60; Cassâs, *Ahkâmu'l-Kur'an*, 1/511; Razî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 10/78; el-Merağî, *Tefsîru'l-Merağî*, 5/28.

⁴⁸ İbn Manzur, *Lisânu'l-Arab*, 5/417; İbn Ebî Zemenîn, *Tefsîru'l-Kur'anı'l-Azîm*, 1/188; Razî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 10/79; Hatib, *el-Hayâtu'z-Zevciyyeti*, 115.

⁴⁹ Firuzabâdî, *Kâmûsu'l-Muhît*, 1284.

⁵⁰ İbn Manzur, *Lisânu'l-Arab*, 5/418; Firuzabâdî, *Kâmûsu'l-Muhît*, 1284.

⁵¹ Hatib, *el-Hayâtu'z-Zevciyyeti*, 115.

⁵² İbn Manzur, *Lisânu'l-Arab*, 5/418.

Ayet-i kerimede ki “nuşûz”dan maksadın kadınların kocalarına isyan edip onlara itaat etmemeleri, emirlerine muhalefet edip hafife almaları⁵³, kin besleyip düşmanlık etmeleri, düşmanlıkta ileri gitmeleri⁵⁴, kocaları ile birlikte olmayı reddetmeleri, sergilemesi gereken güzel davranışları sergilememeleri ve ona karşı pejmürde durup süslenmemeleri⁵⁵ gibi her türlü hoş olmayan sözlü ve fiili davranışlar⁵⁶ olduğu söylenmiştir.

Ayetteki “nuşûz” kelimesine kadının kocasına karşı sergilemiş olduğu her türlü olumsuz davranışı kapsayacak şekilde farklı anlamlar verilmiştir. Her ne kadar kadının kocasına karşı sergilemiş olduğu her türlü olumsuz davranış nuşûz olarak isimlendirilmiş olsa da bu ayetteki nuşûzdan kastın daha özel bir mana olduğunu düşünüyoruz. Evlilik yaşamında iki tarafın birbirlerine karşı sergilemiş oldukları olumsuz davranışlar genel manada nuşûz olarak isimlendirilebilir. Eğer bu davranışlar erkek tarafından sergileniyorsa ona erkeğin nuşûzu, kadın tarafından sergileniyor ise ona da kadının nuşûzu denilir. Evlilik hayatı içerisinde bu tür davranışlardan kaçınmak mümkün olmamakla birlikte bu ayette kastedilen nuşûzun daha özel bir manaya delalet etmesi kuvvetle muhtemeldir.

İlgili ayette aile yuvasının dağılmasına sebep olacağından dolayı kadının dövülmesine kadar yol aralayabilen bir nuşûzdan bahsedilmektedir. Ayetin başında salih bir kadının özelliklerinden bahsedilmekte ve akabinde de “nuşûzundan korktuğunuz bayanlar” şeklinde devam etmektedir. Ayeti bir bütünlük içerisinde değerlendirdiğimizde buradaki nuşûzun sıradan bir davranış olmayıp kadını salihâ olmaktan çıkaran davranışlar olabileceğini söyleyebiliriz. Kadında olması gereken kanitât ve hafizât perdelerinin yırtılması veya bunların yok olmasına sebep olabilecek davranışlar olarak anlayabiliriz. Kadın yaptığında onu salihâlar sınıfından uzaklaştıracak, evliliğin devamını ve mahremiyetini ortadan kaldıracak tutum ve davranışlar olabilir.

İtaatsizlik hoş olmayan bir davranış olsa da bu ayetteki itaatsizlik, evliliğin dağılmasına sebep olabilecek derecedeki bir itaatsizliktir. Eşler arasında olabilecek küçük boyuttaki itaatsizliklerden ziyade evliliği çekilmez hale getirerek onu sonlandırabilecek bir davranıştır. Aynı şekilde başta namus olmak üzere kadının muhafaza etmesi gereken değerleri korumaması ve onları zedeleyici davranışlar içerisinde bulunması da bu nuşûz çerçevesinde değerlendirilebilir.

⁵³ Şevkânî, *Fethü'l-Kadir*, 296.

⁵⁴ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/64; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzil*, 1/423; Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/61; Beyzavî, *Envâru't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vil*, 1/217; Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhît*, 3/251; Seâlebi, *el-Cevâhîru'l-Hisân fî Tefsîru'l-Kur'an*, 2/229; Suyûtî, *Durru'l-Mensûr*, 2/513; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/207; Şevkânî, *Fethü'l-Kadir*, 296; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/37; Cevherî, *el-Cevâhir fî Tefsîri'l-Kur'anı'l-Kerim*, 3/45; Yazır, *Hak Dinî Kur'an Dili*, 2/1351; İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 5/41.

⁵⁵ Yazır, *Hak Dinî Kur'an Dili*, 2/1351.

⁵⁶ Razî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 10/79.

Ahzâb suresi 28-29 ve Tahrim suresi 1-5 ayet-i kerimelerindeki⁵⁷ Peygamber (sas)'in eşleri ile yaşamış olduğu hadise, buradaki nuşûz kavramının boyutunu açıklaması açısından önemlidir. Ahzâb suresi 28-29. ayet-i kerimelerinde Hz. Peygamber'in eşlerinin kendisini dünyalık konusunda sıkıştırmalarından bahsedilmektedir. Rivayete göre Hz. Peygamberin eşleri kendisinden dünyalık ziyinet isterler. Kadınlar bu isteklerinde o kadar ileri giderler ki bu isteklerden bunalan Hz. Peygamber, eşlerinin odalarını terk ederek kendi özel odasına gider ve orada bir ay kalır. Bunu üzerine Ahzâb Suresi 28-29. ayetleri iner.⁵⁸ Tahrim Suresinde ise Hz. Peygamberin eşlerinden Hafsa'ya bir sır vermesi ve Hafsa'nın da gidip bunu Hz. Aişe ile paylaşması⁵⁹ üzerine Hz. Peygamber'in bir ay evini ve eşlerini terk etmesinden⁶⁰ bahsedilmektedir.

İki surede de Peygamber (sas)'in birer aylık mesafelerle evi terk etmesine sebep olabilecek hanımlarının olumsuz davranışlarından bahsedilmektedir. Hatta Tahrim suresinde: *“Eğer o sizi boşarsa belki de Rabbi ona, sizden daha hayırlı, kendisini Allah'a teslim eden, inanan, gönülden itaat eden, tevbe eden, oruç tutan dul ve bakire eşler verir.”* (Tahrîm, 66/5) şeklinde buyrulurak salihâ kadının ne şekilde olması gerektiğinden bahsedilmektedir. Bu ayette salihâ kadınlar için *“İtaat edenler veya gönülden itaat edenler”* anlamında *“kanitât”* ifadesi kullanılmıştır. Hz. Peygamberin evi terk etmesine neden olan eşlerinin davranışını düşündüğümüzde *kanitât* ifadesi daha da netlik kazanmaktadır. Bu ayet-i kerimleri göz önünde bulundurduğumuz da nuşûz kavramından maksadın; kadınların eşlerini zorda bırakabilecek itaatsizlikleri ve onların güçlerini aşan istek/arzuları ve bu isteklerinde ısrarcı olmaları olduğunu söyleyebiliriz.

Kadınların Dövülmesi Meselesi

Kur'an'ın temel gayelerinden birisi de evlilik birliğini muhafaza etmek ve onu devam ettirmek olduğu gibi bu evliliğe zarar verebilecek durumda da nasıl davranabileceğimizi bizlere öğretmektedir. Evlilik birliğini zarara uğratabilecek davranışın kaynağı erkek ise ona karşı nasıl davranılacağı, kadın ise ona karşı nasıl hareket edileceği ayrı ayrı açıklanmıştır. İlgili ayette aile bütünlüğüne zarar veren kadının davranışlarından ve onlara karşı yapılması gereken üç aşamalı bir süreçten şu şekilde bahsedilmiştir:

⁵⁷“Ey peygamber! Hanımlarına şöyle söyle: “Eğer dünya hayatını ve zinetini istiyorsanız, haydi gelin, sizi donatayım ve güzellikle bırakıp salıvereyim. Yok eğer Allah ve Resulünü ve ahiret yurdunu istiyorsanız, haberiniz olsun ki, Allah içinizden güzellik edenlere pek büyük bir ecir hazırlamıştır. (Ahzâb33/28-29)”, “Eğer o sizi boşarsa belki de Rabbi ona, sizden daha hayırlı, kendisini Allah'a teslim eden, inanan, gönülden itaat eden, tevbe eden, oruç tutan dul ve bakire eşler verir.” (Tahrîm, 66/5)

⁵⁸ Taberi, Câmîü'l-beyân, 10/288; Zemahşeri, Keşşâf, 3/518; Tabersî, Mecmau'l-Beyân, 8/115; Bursevî, Ruhü'l-Beyân, 7/166; el-Mehdî, Bahru'l-Medîd, 6/22.

⁵⁹ Suyutî, a.g.e. VIII, 216; Yazır, a.g.e. VII, 5112

⁶⁰ Suyutî, Durru'l-Mensûr, 8/215.

- 1.Güzel bir şekilde nasihat edilmesi
- 2.Yatakların ayrılması
- 3.Dövülmesi

Bu üç aşamada, kadını yapmış olduğu yanlışlardan uzaklaşması ve doğru olanları yapması hedeflenmiştir. Dolayısıyla kadın hangi süreçte yanlış davranışını düzeltirse diğer süreçler uygulanmayacaktır.⁶¹ Şimdi sırası ile bu süreçlerden mak-sadın ne olduğunu açıklayalım:

1. Güzel bir şekilde nasihat etmek

Ayette geçen وعظ kelimesi nasihat ve akıbetleri hatırlatmak anlamına gelir. İnsana sevap ve cezayı hatırlatarak kalbini yumuşatmaya çalışmaktır.⁶² Hanımlarınız aile bütünlüğünü bozucu davranışta bulduklarında Kur'an ve sünnet çerçevesinde yerine getirmeleri istenen şeyleri teşvik edici, yapmamaları gerekenleri de sakındırıcı şekilde onlara hatırlatın.⁶³ Eşine itaat etmemekle haram işlediğini, bu fiilinden dolayı uğrayacağı azabı ve kötü akıbetini hatırlatarak yaptığı yanlıştan vazgeçmesini söyleyin.⁶⁴ Eğer nasihatınız fayda verir ve yaptıkları yanlışlardan dönerlerse onların aleyhine başka bir yol aramayın.⁶⁵

Davranışları ile evliliği dağılma noktasına getiren kadına karşı yapılması gereken ilk şey ona nasihat etmektir. Vaz, kalbi yumuşatan gözleri ıslatan konuşmadır. Ayet-i kerimede "onlara va'z edin" ifadesinden hareketle kadının kalbine işleyebilecek nasihatlerde bulunulmalıdır. Bu şekilde kadının duygularının harekete geçmesi sağlanarak onun yanlışından dönmesi ve aile bütünlüğünün korunması amaçlanır.

2. Yatakların ayrılması

Yapılan sözlü nasihatler faydasız veya yetersiz olur ve kadın hala eski davranışlarında ısrar etmeye devam ederse ikinci yaptırım uygulamasına geçilmesi tavsiye edilmektedir. Bu da içerisinde psikolojik ve sosyolojik yaptırım içeren yatakların ayrılmasıdır.

⁶¹ Beyzavî, *Envâru't-Tenzil ve Esrârü't-Te'vîl*, 1/217; Cüzeyy, *et-Tehsil li Ulûmi't-Tenzil*, 1/188; Alusî, *Râhu'l-Meânî*, 4/37; İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 5/42.

⁶² İbn Manzur, *Lisânu'l-Arab*, 7/465; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/207.

⁶³ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/65; İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 432; Ebu's-Suûd, *İrşâdu'l-Aklî's-Selîm*, 2/174; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/207.

⁶⁴ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/64; Beğavî, *Meâlimu't-Tenzil*, 1/423; Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/61; Razî, *Mefâtihu'l-Gayb*, 10/79; Kurtubî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, 5/171; eş-Şerbînî, *es-Sirâcu'l-Munîr*, 1/346; Alusî, *Râhu'l-Meânî*, 4/37; el-Merağî, *Tefsîru'l-Merağî*, 5/28.

⁶⁵ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/65.

Yatakları ayırmaktan maksadın onlarla aynı mekânı ve bilhassa da aynı yatak odasını paylaşmamak⁶⁶, yatakları ayırmak⁶⁷, onlarla konuşmamak⁶⁸ ve cinsel ilişkiyi kesmek⁶⁹ olduğu şeklinde farklı görüşler zikredilmiştir. Her ne kadar farklı görüşler zikredilmiş olsa da hanımlardan ayrı kalmak denildiğinde bütün bunların birbiriyle alakalı ve birbirlerinin neticeleri olabileceğini söyleyebiliriz.

Kadına karşı yapılması tavsiye edilen *yatakların ayrılması*, kadını ıslaha ve evliliği kurtarmaya yönelik bir uygulamadır. Yatakların ayrılması veya aynı mekânları paylaşması hem psikolojik hem de sosyolojik bir yaptırım içermektedir. Ayrıca eşlere daha selim bir kafa ile düşünmelerine imkân sağlamaktadır. İnsanlar yaratılış bakımından farklı özelliklere sahip olabildikleri gibi yanlışlarından dönebilmek için de farklı yöntemlerden etkilenebilirler. Bazı kimselere sözlü nasihat etkili olabilirken bazılarında ise etki etmeye bilir. Sözden ziyade eyleme yönelik davranışlar onlar üzerinde daha etkili olabilir. Onun için ıslaha yönelik yollar da yaptırıma yönelik uygulamalar da farklı olabilir.

İnsanların karakterleri ve algılama şekilleri farklı olduğu için Kur'an ve sünnette değişik yol ve yöntemler tavsiye edilmiştir. Suçluları cezalandırmak için sadece fizikî cezalar öngörülmemiş, onun yanında psikolojik ve sosyolojik cezalar da tavsiye edilmiştir. Tutum ve davranışları ile aileyi dağılma noktasına getiren kadının eşinden ayrı kalması hem psikolojik hem de sosyolojik yaptırım içermektedir. Eşinin kendisinden uzaklaştığını gören bir kadın psikolojik olarak yalnızlık hissedecektir. Ayrılık psikolojisinin etkisi ile hem kendisinin yaptığı yanlışın farkına varabilecek hem de hatalarını düzeltme imkanına sahip olabilecektir.

Eşlerin, hanımlarından geçici bir süreliğine ayrı kalmaları aynı zamanda sosyolojik bir yaptırım da içermektedir. Eşi tarafından yalnızlığa terk edilen kadın, toplumun baskısına da maruz kalabilecektir. Başta en yakın akrabaları olmak üzere çevresindeki insanlar ona doğrudan veya dolaylı olarak bir baskı uygulayabilirler. Bu

⁶⁶ Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhît*, 3/251; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/37; Cevherî, *el-Cevâhir fî Tefsîri'l-Kur'ani'l-Kerîm*, 3/45.

⁶⁷ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/65; İbn Ebî Zemenîn, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm*, 1/188; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, 1/423; Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/61; Razî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 10/79; Beyzavî, *Envâru't-Tenzîl ve Esrâriü't-Te'vîl*, 1/217; Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhît*, 3/252; Seâlebi, *el-Cevâhîru'l-Hisân fî Tefsîru'l-Kur'an*, 2/229; Ebu's-Suûd, *İrşâdu'l-Akli's-Selîm*, 2/174; Suyûtî, *Durru'l-Mensûr*, 2/522; eş-Şerbinî, *es-Sirâcu'l-Munîr*, 1/346; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/207; el-Mehdî, *Bahru'l-Medîd*, 2/41; el-Merağî, *Tefsîru'l-Merağî*, 5/58; Vehbe Zuhaylî, *el-Vecîz fî Usûli'l-Fıkhî* (Dimeşk: Dâru'l-Fıkr, 2011), 1/317.

⁶⁸ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/65; İbn Ebî Zemenîn, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm*, 1/188; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, 1/423; İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 432; Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/61; Razî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 10/79; Beyzavî, *Envâru't-Tenzîl ve Esrâriü't-Te'vîl*, 1/217; Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhît*, 3/252; Ebu's-Suûd, *İrşâdu'l-Akli's-Selîm*, 2/174; el-Merağî, *Tefsîru'l-Merağî*, 5/28; Zuhaylî, *el-Vecîz fî Usûli'l-Fıkhî*, 1/317.

⁶⁹ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/65; İbn Ebî Zemenîn, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm*, 1/188; Zemahşeri, *Keşşâf*, 1/496; İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 432; Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/61; Beyzavî, *Envâru't-Tenzîl ve Esrâriü't-Te'vîl*, 1/217; Ebu Hayyan, *Bahru'l-Muhît*, 3/252; Cüzeyy, *et-Tehsîl li Ulûmi't-Tenzîl*, 1/188; Ebu's-Suûd, *İrşâdu'l-Akli's-Selîm*, 2/174; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/37.

baskılar hem kadının geri adım atmasını sağlayabilecek hem de hatalarını görerek onları düzeltmesine imkân sağlayabilecektir. Peygamber (sas) de eşleri ile yaşamış olduğu aile içi bir huzursuzluktan dolayı evi terk etmek zorunda kalmış ve bir aya yakın onlardan ayrı bir mekânda yaşamıştı. Hz. Peygamberin eşleri ile yaşadığı bu hadise diğer sahabeler tarafından duyulduğunda onlara karşı ciddi bir sosyolojik baskı oluşturmuşlardı. Hz. Peygamberin hanımlarından Hafsâ'nın babası olan Hz. Ömer, kendi kızı da dahil olmak üzere Hz. Peygamberden kendisine bu sorunu yaşatan kadınları boşamasını istemişti.⁷⁰ Neticede Hz. Peygamberin hanımları hatalarının farkına varmış, kendilerini düzeltmiş ve evlilik hayatları da normale dönmüştü.

Eşlerin belli bir süreliğine ayrı kalmaları, onlara hatalarını görmeye sebep olabilir. Aynı mekânda yaşayan ve sürekli tartışan çiftlerin geçici bir süreliğine ayrı kalmaları, her iki tarafın hatalarını görebilme ve birbirlerini daha iyi anlamalarına sebep olabilecektir. Ayrı kalan çiftler hem daha akıllı selim düşünebilecek hem de yalnız kalmanın verdiği yalnızlık psikolojisini yaşayarak kendilerini düzeltme yoluna gireceklerdir.

3. Kadınların Dövülmesi

Yaptığı tutum ve davranışları ile evliliği dağılma noktasına getiren ve bu yanlışından dönmesi için başta nasihat ve ayrı kalma gibi uygulanan yöntemlerin fayda etmediği kadınlara uygulanabilecek son yaptırım şekli ise onların dövülebilmeleridir.

Ayet-i kerimeyi doğru anlayabilmek için öncelikle yapılması gereken ضرب "darebe" fiilinden kastedilen manayı doğru anlayabilmektir. Ayette geçen ضرب "darebe" kelimesinden kastedilen mana kadının dövülmesi midir? Eğer dövülmesi ise bunun ölçütü ve şartları nelerdir? İfadenin emir siygasında gelmesi bir farzıyet ifade eder mi?

ضرب kelimesi; vurmak, para basmak, (akrep) sokması, (kalp) çarpması, (denizin) dalgalanması, hareket etmek, yolculuğa çıkmak, (rızk talep etmek için) çıkmak, hızlı hızlı yürümek, (bir görev) üstlenmek, yerine getirmek, (bir şeyden) elini çekmek, vazgeçmek, (birini yaptığı bir şeyden) engellemek, nikahlamak, bir şeyi bir şeye karıştırmak, misal göstermek, açıklamak⁷¹, ضرب عن "yüz çevirmek, engel olmak"⁷² gibi anlamlara gelmektedir.

Bu ayette ضرب fiili yalın olarak gelmiş ve müfessirlerin geneli bunu "vurma" anlamında almışlardır. Anlamı konusunda genel olarak fikir birliği sağlanırken boyutu ve ölçütü hakkında fikir birliği sağlanamamıştır.

⁷⁰ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 12/153.

⁷¹ İbn Manzur, *Lisânu'l-Arab*, 1/543-549; Firuzabâdî, *Kâmûsu'l-Muhît*, 772-773.

⁷² İbn Manzur, *Lisânu'l-Arab*, 1/547.

Müfessirlerin geneline göre kadın dik başlılığına ve kocasına itaat etmemeye devam eder ve diğer yöntemler de çare olmazsa dövme yöntemine başvurulabilir. Ama buradaki dövme, çocuklara dini öğretmekte olduğu gibi sembolik bir dövme olup⁷³, kadını zelil etmeden⁷⁴, terbiye amaçlı⁷⁵, yaralayıcı⁷⁶, kemikleri kırıcı⁷⁷, vücutta iz bırakıcı⁷⁸ ve helak edici olmadan⁷⁹, yüzler hariç tutularak⁸⁰ mendil⁸¹, misvak⁸² vb. şeylerle aşırı gitmeden⁸³ yapılmalıdır.

Bazı müfessirler buradaki dövme emrinin mubahlık ifade ettiğini ve dövmenin toplumun örf ve adetleri ile alakalı olduğunu söylemişlerdir. Eğer bir toplumun örfünde dövme ayıp karşılanmayıp normal karşılanıyor ve toplumun örfünde de var ise o toplumda uygulanabilir. Ayetin hükmü de böylesi toplumlar içindir.⁸⁴

Bunun yanında buradaki dövmenin hakiki manada olmayıp kadınlara acı ve keder veren şeylerden kinaye⁸⁵, örnek vermek⁸⁶, örnekler vererek ikna yollu anlatım,⁸⁷ kadınların evden uzaklaştırılması ve seyahate çıkarılması⁸⁸ gibi anlamlar dahi verilmiştir.

Konuyu “hitap” açısından değerlendiren Kutbettin Ekinci ise meseleye farklı bir bakış açısı getirmiştir. İlgili ayetteki *darabe* filinden maksadın *vurmak* olduğunu,

⁷³ Kurtubî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, 5/172; Zuhaylî, *el-Vecîz fi Usûli'l-Fıkhı*, 1/317.

⁷⁴ Şa'ravî, *Tefsîru's-Şa'ravî*, 4/2202.

⁷⁵ İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 432; Kurtubî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, 5/171; Suyûtî, *Durru'l-Mensûr*, 2/522; İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 5/22; Şa'ravî, *Tefsîru's-Şa'ravî*, 4/2202.

⁷⁶ Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 1/158; İbn Ebî Zemenîn, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm*, 1/188; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, 1/423; Zemahşeri, *Keşşâf*, 1/496; İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 432; Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/61; Kurtubî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, 5/171; Beyzavî, *Envâru't-Tenzîl ve Esrârü't-Te'vîl*, 1/217; Ebu's-Suûd, *İrşâdu'l-Aklî's-Selîm*, 2/174; Suyûtî, *Durru'l-Mensûr*, 2/522; eş-Şerbînî, *es-Sirâcu'l-Munîr*, 1/346; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/207; el-Mehdî, *Bahru'l-Medîd*, 2/41; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/37; Şa'ravî, *Tefsîru's-Şa'ravî*, 4/2202.

⁷⁷ Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/61; Seâlebi, *el-Cevâhîru'l-Hisân fi Tefsîru'l-Kur'an*, 2/229; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/207; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/37; Şa'ravî, *Tefsîru's-Şa'ravî*, 4/2202.

⁷⁸ Seâlebi, *el-Cevâhîru'l-Hisân fi Tefsîru'l-Kur'an*, 2/230; Bursevî, *Ruhu'l-Beyân*, 2/207.

⁷⁹ eş-Şerbînî, *es-Sirâcu'l-Munîr*, 1/346.

⁸⁰ Zemahşeri, *Keşşâf*, 1/497; Razî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 10/79; eş-Şerbînî, *es-Sirâcu'l-Munîr*, 1/346.

⁸¹ İbn Atıyye, *Muharreru'l-Vecîz*, 432; Seâlebi, *el-Cevâhîru'l-Hisân fi Tefsîru'l-Kur'an*, 2/230; Razî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 10/79; el-Merağî, *Tefsîru'l-Merağî*, 5/29; Zuhaylî, *el-Vecîz fi Usûli'l-Fıkhı*, 1/317.

⁸² Taberi, *Câmiü'l-beyân*, 4/71; Beğavî, *Meâlîmu't-Tenzîl*, 1/423; Tabersî, *Mecmau'l-Beyân*, 3/61; Kurtubî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, 5/173; Suyûtî, *Durru'l-Mensûr*, 2/523; Alusî, *Rûhu'l-Meânî*, 4/37; el-Merağî, *Tefsîru'l-Merağî*, 5/29; Zuhaylî, *el-Vecîz fi Usûli'l-Fıkhı*, 1/317.

⁸³ Razî, *Mefâtîhu'l-Gayb*, 10/79.

⁸⁴ İbn Aşûr, *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, 4/42; İsmail Hakî Ünal, “Kur'an'da Aile Kurumu” 40/2 (2004), 10.

⁸⁵ Cevherî, *el-Cevâhir fi Tefsîri'l-Kur'ani'l-Kerîm*, 3/45.

⁸⁶ Okuyan, “Kadına Yönelik Şiddete Kur'an'ın Bakışı”, 122.

⁸⁷ Karakuş, “Çok Anlamli Kelimeler İçeren Ayetlerde Bağlam ve Anlam İlişkisi: Nisâ Suresi 34'üncü Ayetin Anlamı”, 1368.

⁸⁸ Eyüpoğlu, “Bilgi ve Sahip Olma Arzusu Arasındaki İlişki Bağlamında kadın ve Çocuğa Karşı Şiddet Söylenimin İrdelenmesi”, 261.

“nasihat ediniz” ve “yataklarından ayrılınz” emirlerinin muhatabının evli erkekler olmasına rağmen “dövünüz” emrinin muhatabının yöneticiler olduğunu ve verilecek cezanın da onların kontrolü altında hukukçular tarafından belirlenebileceğini söylemiştir. Hz. Peygamberin döneminde bu ayeti örnek göstererek hiç kimsenin hanımını dövmediği, cezalandırmada kişinin kişiyi cezalandırmasının tasvip edilmediği, cezalandırma işleminin mevcut otorite tarafından yapıldığı gibi gerekçelerle düşüncesini temellendirmeye çalışmıştır.⁸⁹

Darabe fiilinden maksadın ne olduğunu ifade etmeden önce çok anlamlılık (vucûh) ile ilgili bir hususu zikretmekte fayda görüyoruz. Ayet-i kerimelerdeki bir kelimenin birden fazla anlamının olması müfessire istediği manayı tercih etme hakkı vermemektedir. Müfessir bunlardan kendi görüşüne uygun olanı seçmek yerine ayetin ve Kur’an’ın bütünlüğüne uygun manayı seçmelidir. Bazı kavramlar birden fazla anlam içerebildikleri gibi bazen zamanla anlam kaymasına veya anlam daralmasına da uğrayabilmektedirler. Kur’an’ı doğru anlamada en önemli hususlardan birisi de kavramların nüzul döneminde içermiş oldukları anlamı bilmektir. İlgili kavram sonradan anlam daralmasına veya anlam kaymasına uğrayabilir. Yapılması gereken nüzul dönemine giderek o kavramın hangi anlamda kullanıldığını tespit edebilmektir.

Ayet-i kerimede *darabe* ضرب “darabe” fiilinden maksadın, müfessirlerin de genelini tercih ettiği mana olan “dövmek, vurmak” olduğunu söyleyebiliriz. Bunun dışındaki “örnek vermek, seyahate çıkarmak” gibi anlamların bu ayetle örtüşmediğini görebilmekteyiz. Her ne kadar *darabe* fiili farklı manalar içermiş olsa da bu ayetin konusu olan “darabe”den maksadın *vurma* anlamında olması daha isabetli durmaktadır. Ayet-i kerimenin iniş sebebi de mananın bu şekilde olduğunu kuvvetlendirmektedir. Ayet, Sa’d b. Rebî’nin hanımı Habibe binti Zeyd’e tokat atması üzerine nazil olmuştu. Yani ayet-i kerimenin inmesinde bir kadına tokat atılması ve akabinde yaşanan hadiseler neden olmuştu. Ayet-i kerimenin nüzülü buradaki “darabe”den maksadın “vurmak” olduğunu kuvvetlendirmektedir.

Peygamber (sas)’den gelen rivayetler de buradaki “darabe” den maksadın “vurmak” olduğunu desteklemektedir. Kadınların dövülüp veya dövülmemesi ile ilgili hadis-i şerifteki ifadeler de ضرب “darabe” şeklinde geçmektedir. Yine sahabelerden bazılarının hanımları ile yaşadıkları olumsuzluklar çerçevesinde hanımlarına uygulamış oldukları fiziki yaptırımlar da aynı manayı destekler niteliktedir.

İnceleyebildiğimiz kadarıyla klasik dönemden itibaren XXI. Yüzyılın sonuna kadar tüm tefsir ve meallerde *darabe* fiili *dövmek* şeklinde izah edilmiştir. Dövme dışında ilk anlam, 1988 yılında Osman Nebioğlu tarafından yapılan meâl çalışmasında

⁸⁹ Kutbettin Ekinci, “Nisâ 34. Ayette Hitab Açısından ‘Darb’ Meselesi”, *Şarkiyat İlimi Araştırmalar Dergisi* 13/1 (Nisan) (2021), 251-254.

“cezalandırın” şeklinde verilmiştir. 1997 yılında Edip Yüksel tarafından “çıkarmak”, 2000 yılında Yaşar Nuri Öztürk tarafından ise “Evden çıkarmak, buldukları yerden başka bir yere göndermek” şeklinde anlamlar verilmiştir.⁹⁰

Son dönem bazı meâl çalışmalarında bulabildiğimiz *önek vermek*, *evden uzaklaştırmak* veya *seyahate çıkarmak* şeklinde verilen anlamlar zorlama sonucu verilmiş anlamlardır. Çünkü ayette *nasihat etme*, *ayrı kalma* ve *vurma* şeklinde üç şey tavsiye edilmiştir. *Örnek verme* ve *ayrı kalma* gibi anlamlar ilk iki tavsiye içerisinde yer almaktadır. Hanımlara nasihat edilirken konu ile ilgili gerekli örneklemeler yapılabilir ve nasihat içerisinde konuyla ilgili örnekler de verilebilir. *Ayrı kalma* da ikinci tavsiye içerisinde yer almaktadır. Eğer “darabe”ye *ayrı kalmak* anlamı verirsek ayetin anlamını daraltmış ve tekrara kaçmış oluruz. İkinci ve üçüncü metot aynı anlama gelen ve birbirinin tekrarı olan bir şey haline gelir. Böyle bir durum hem Arap dili açısından hem de Kur’an’ın üslubu açısından uygun değildir. Ayette *nasihat edin*, *ayrı kalın* ve *dövün* şeklinde gelmekte ve kelimeler birbirlerine atıf vâvı ile bağlanmaktadır. Atıf vâvı ise müfakat bildirim. Yani atıf vâvı ile bağlanan iki kelime aynı şey değil farklı şeylere delalet eder. Onun için ayetteki *ayrı kalın* ve *dövün* ifadeleri birbirlerinden farklı iki ayrı duruma delalet eder. Yine Kur’an’da lüzumsuz tekrarlar da yoktur. *Darabe* fiiline *ayrı kalmak* anlamı verdiğimizde lüzumsuz tekrara düşmüş oluruz.

ضرب *darabe* fiili müstakil olarak kullanıldığında “yola çıkmak, sefere çıkmak” anlamında kullanılmamaktadır. *ض* harfi *ceri* ile kullanıldığında bu anlama gelmektedir.⁹¹ Kur’an-ı Kerim’deki kullanımlarının da bu şekilde olduğunu görebilmekteyiz. Âl-i İmran 156, Nisâ 94, Nisâ 101, Mâide 106 ve Müzzemmil 20’nci ayet-i kerimelelerinde *darabe* fiili “yolculuk ve sefer” anlamında kullanılmış ve hepsi de *ض* harfi *ceri* ile birlikte kullanılmıştır. Buradan hareketle Nisâ 34’ncü ayet-i kerimesindeki *darabe* fiiline “sefere çıkarmak, yolculuğa çıkarmak” anlamı vermek Kur’an’ın bütünlüğü açısından uygun düşmemektedir.

İlgili ayetteki *ضرب* *darabe* fiiline “vurmak” manası verilmeyle birlikte bu ayet “kadınların dövülmesine” delil olabilir mi? Veya bu ayetten hareketle “Kur’an kadınların dövülmesini emrediyor” diyebilir miyiz?

İlgili ayet-i kerimedeki “darabe” fiilinden maksadın “dövmek, vurmak” olduğunu söylemekle birlikte Kur’an kadının dövülmesini emrediyor diyemeyiz. Arapçada emir kipiyle gelen her ifade farz/zorunluluk ifade etmez. Emir kipleri başta vu-

⁹⁰ Hanefi Şola, “En-Nisa 4/34. Ayeti Balamında ‘Nuşûz’ ve ‘Darb’ Kelimelerinin Anlam Kronolojisi”, *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 12 (2021), 170.

⁹¹ İbn Manzur, *Lisânu'l-Arab*, 1/544.

cubiyet, nedb, ruhsat, tehdid, irşad, te'dîb, ta'cîz, dua, ikram, tesviye, tahkîr, imtihan, taaccüp ve tekvin gibi çok değişik anlamlara gelebilmektedir.⁹² Hatta bunu yirmi sekiz manaya kadar çıkarırlar da olmuştur. Onun için Kur'an-ı Kerim'de "yapınız" veya "yapmayınız" şeklinde gelen her emir kipinden bir farz veya bir haram anlaşılır. "Yapınız" şeklindeki ifadelerin farz mı? vacip mi? mübah mı? Veya ruhsat mı? olduğunu anlamak için farklı karinelere ihtiyaç vardır. Aynı durum "yapmayınız" şeklindeki ifadeler için de geçerlidir. Bu konu Fıkıh Usulü ilmi içerisinde ele alınmış ve ayrıntılı olarak işlenmiştir.

Müfessirlerin geneli ilgili ayetteki "dövünüz, vurunuz" şeklindeki emir kipini bir farz olarak değil de "dövebilirsiniz" şeklinde ruhsat olarak yorumlamışlardır. Biz de gönül rahatlığı ile buradaki "dövünüz" ifadesinin bir mecburiyet, zorunluluk ifade eden bir emir olmadığını söyleyebiliriz. Bunun böyle olduğunu Peygamber (sas)'in uygulamalarından çıkarabiliyoruz. O hanımları ile uzun bir huzursuzluk yaşamış, evi terk etmiş ve 28 gün onlardan ayrı kalmıştı. Bu olayların yaşanmasında hanımları hatalı olmasına rağmen Hz. Peygamber onları dövmek yerine evi terk etmeyi tercih etmişti. İstese onları dövebilirdi. Ama o kendisine daha zor olanı tercih etti ve eşlerinden ayrı kalma yolunu seçti. Eğer ayetteki "onları dövünüz" emri farziyet ifade etmiş olsa idi Hz. Peygamberin mutlaka onları dövmesi gerekirdi. Ayetteki emir ruhsat ifade ettiği için Hz. Peygamber (sa) bu ruhsatı kullanmamış ve hanımlarını dövmemişti.

Ayetteki "onları dövünüz" şeklindeki emrin ruhsat için olduğunu söylemekle birlikte buradan hareketle "Kur'an kadınların dövülmesini emrediyor" diyemeyiz. Hatta "Kadınların dövülmesi" şeklinde genel bir ifadeyi asla kullanamayız. Çünkü ilgili ayette muhatap kadınlar değil, tutum ve davranışları ile aile yuvasını dağılma noktasına getiren suçlu kadınlardır. Uygulandığında aileyi kurtaracağına kanat getirilen durumlarda, aileyi kurtarma adına suçlu kadınlara karşı hafif fiziki bir yaptırıma ruhsat verilmiş olmakla birlikte onların dahi dövülmesini emretmemiştir.

Ayet-i kerimede suçlu kadınlara terbiye amaçlı vurma şeklinde bir yönetime ruhsat verildiği belirttikten sonra vurmanın şekli ve ölçüsü nasıl olacak? Her konuda olduğu bu konuda da ilk müracaat kaynağımız Peygamber (sas)'dir. Peygamber (sas) vurmanın ölçüsünü belirlerken غير مبرح (gayre müberrihın) "eziyet vermeyecek, incitmeyecek ve yaralamayacak"⁹³ şekilde olmasını emretmiştir. Müfessirlerin tercihi de bu şekilde olmuştur. Misvak vb. gibi şeylerle hafif vurmaya tercih etmişlerdir.

⁹² Zuhaylî, *el-Vecîz fî Usûli'l-Fıkhi*, 211-212; Fahrettin Atar, *Fıkıh Usulü* (İstanbul: M.Ü. İlahiyat Vakfı Yayınları, 2016), 230; Mehmet Seyyid, *Usul-u Fıkıh Dersleri* (İstanbul: Işık Akademi Yayınları, 2011), 50.

⁹³ Ebü'l-Hüseyn el-Kuşeyri en-Nisaburi Müslim b el-Haccac, *Sahih-i Müslim*. (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992) Kitâbu'l-Hac: 147.

Kur'an-ı Kerim'de cezalandırma maksatlı iki çeşit vurmada bahsettiğini söyleyebiliriz. Bunlardan birisi had cezası kapsamında emredilen vurma diğeri de aile içerisinde terbiye etmeye yönelik vurmadır. Had kapsamındaki vurmada bahsederken şöyle buyrulmaktadır: *“Zina eden kadın ve zina eden erkekte her birine yüzer değnek vurun”* (Nur, 24/2). *“Namuslu kadınlara zina isnadında bulunup, sonra (bunu ispat için) dört şahit getiremeyenlere seksener sopa vurun ve artık onların şahitliğini hiçbir zaman kabul etmeyin. Onlar tamamen günahkârdırlar”* (Nur, 24/4). Ayet-i kerimelerde zina eden ve namuslu kadınlara iftira atan kimselere vurulacak sopadan bahsedilirken فَاجْلِدُوا ifadeyi kullanılmıştır. Sopa vurmaya anlamına gelen فَاجْلِدُوا kelimesi ile insan cildi ve derisi anlamına gelen جلد kelimesi aynı kökten türemiştir. Buradan hareketle sopa vurmada maksadın cilde, deriye işleyecek boyutta olması gerektiğini anlayabiliriz. “Sopa vurun” ifadesinden deriye işleyecek ölçüde vurun ölçüsünü çıkarabiliriz.

Had cezalarında dahi ileri gitmeden sadece deriye işleyebilecek türden bir cezalandırmayı emreden bir dinin, daha hafif olan bir suçta daha az bir cezalandırmayı tercih etmesi düşünülebilir. Buradan hareketle Nisâ suresi 34. ayet-i kerimesindeki vurmada kastın fiziki bir müdahaleden ziyade fiziki bir tavır gösterme şeklinde olabileceğini söyleyenebilir. Burada kadını inciten, vurmanın şekli değil gösterilen tavidir.

Konuyu daha doğru anlamamıza katkı sağlayacağından Peygamber (sas)’in söz ve fiilleri de son derece önemlidir. Onun için bu konuyu ayrı bir başlık altında incelemek uygun olacaktır:

Hadislerde Kadınların Dövülmesi Meselesi

Kur'an-ı Kerim bizzat Peygamber (sas)'e nazil olmuş ve hayata aktarılması da onun şahsında gerçekleştirilmiştir. Hz. Peygamber'e hem inen ayetleri tebliğ etme hem de onları tebyîn (açıklama) etme görevi verilmiştir. Hz. Peygamberin Kur'an'ı tebyin görevi bulunduğu için ayetleri en doğru anlayan ve yaşama aktaran da oydu. Onun için Hz. Peygamberin sözlerini ve uygulamalarını göz ardı ederek Kur'an'ın doğru bir şekilde anlamak mümkün değildir. Peygamber (sas)'in Nisâ suresi 34. Ayet-i kerimesi bağlamındaki söz ve uygulamaları bu konuyu daha doğru anlamamıza katkı sunacağından konuyla ilgili Peygamber (sas)'den gelen rivayetleri inceleyeceğiz.

Peygamber (sas) kadınların dövülüp dövülmemesi hakkında da bazı rivayetler gelmiştir. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Muaviye el-Kuşeyrî, Peygamber (sas)'e geldim ve: *“Kadınlarımız hakkında ne söylersiniz”* dedim. O da şöyle buyurdu: *“Onlara, yediklerinizden yedirin. Giydiklerinizden giydirin, onları dövmeyin ve azarlamayın”*⁹⁴

⁹⁴ Süleyman b. el-Eşâs Ebu Davud, *Sünen-ü Ebî Davud* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992) Nikâh: 41.

Hz. Aişe: “Peygamber (sas) ne bir hizmetçisine ne bir hanımına vurdu. O eliyle hiçbir şeye vurmadı. Ancak Allah yolunda cihad ederken hariç.”⁹⁵

Abdullah bin Zema’ Peygamber (sas)’den: “Sizden biri hanımını köle döver gibi döver, gecenin sonunda da onunla beraber olur.”⁹⁶

Iyâs b. Abdullah Peygamber (sas)’den şöyle rivayette bulunur: “Allah’ın cariyelelerini (hanımlarınızı) dövmeyin” buyurdu. Ömer, Peygamber (sas)’e gelerek kadınların kocalarına karşı sergiledikleri olumsuz davranışlarını söyleyince, onların dövülmesi için ruhsat verdi. O gece Peygamber (sas)’in ailesini, çok sayıda kadın ziyaret ederek kocalarını şikâyet ettiler. Peygamber (sas): “Muhammed’in ehlini kocalarını şikâyet eden çok sayıda kadın ziyaret etti. Onlar (kadınlarını dövenler) sizlerin hayırlı olanlarınız değildir.”⁹⁷ buyurdular.

Buhari, Peygamber (sas)’in kadınların dövülmesine ruhsat verdiği şeklinde rivayette bulunan Iyâs b. Abdullah’ın sahabe olduğunu bilmediğini zikrederken⁹⁸, Ebul Kasım Bağavî’de bu şahsın bu hadisten başka rivayetinin olmadığını söylemiştir.⁹⁹

“Hanımlarını dövenleriniz hayırlılarınız değildir” rivayetinden hareketle, hanımlarını dövmeyen kimselerin hayırlı kimseler olduğu, onların olumsuzluklarına karşı sabretmenin daha hayırlı olacağı, dövmenin ancak nikâh hukukunun işlemeze hale gelmesi durumunda olacağını ve bu durumda da şikâyete sebep olacak boyuta ulaşmaması gerektiği söylenmiştir.¹⁰⁰

Yukarıdaki rivayetlere baktığımız zaman Peygamber (sas)’in hiçbir zaman hanımlarına vurmadığını anlamaktayız. Kendisi vurmadığı gibi başkalarının da vurmamasını yasaklamıştır. Hatta gündüz hanımını dövüp akşamda onunla beraber olanları kınamıştır. Kadınların dövülebileceğini belirten hadisin senesinde yer alan Iyâs bin Abdullah hakkında problemin var olmasını göz önünde bulundurduğumuz da kadınların dövülmesine müsaade edilmediği sonucuna varabiliriz. “Kişi hanımını dövmesinden dolayı hesaba çekilmez” şeklindeki rivayet ise Nisâ Suresi 34. Ayet-i kerime ile birlikte değerlendirmek daha doğru olacaktır. İlgili ayetteki dövebilme ruhsat ile birlikte değerlendirebiliriz.

Değerlendirme

⁹⁵ Ebû Muhammed Abdullah b Abdurrahman b Fazl ed-Dârimî, *Sünen-i Dârimî* (İstanbul, 1992) Nikâh: 34.

⁹⁶ Ebû Abdillâh Muhammed b İsmâil b İbrâhîm Cu’fî Buhârî, *Sahih-i Buhari Camii’s-sahih*. (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992) Nikâh: 34; ed-Dârimî, *Sünen-i Darimî* Nikâh: 34.

⁹⁷ Ebu Davud, *Sünen-ü Ebî Davud* Nikâh: 42.

⁹⁸ Muhammed Eşrefî’s-Sadîkî’l-Azîm Firûzabâdî, *Avnu’l-Ma’bûd Şerhü Sünen-i Ebî Dâvûd* (Dimeşk: Dâru’l-Feyhâ, 2009), 6134; Ebu Süleyman Ahmed b. Muhammed b. İbrahim el-Hattâbî, *Meâlimü’s-Sünen*, (Beirut: Dâr-ü İbni Hazm, 1997), 2/420; Abdullah Aydınlı, *Sünen-i Dârimî Tercüme ve Tahkik* (İstanbul: Madve, 1996), 5/54.

⁹⁹ Firûzabâdî, *Avnu’l-Ma’bûd Şerhü Sünen-i Ebî Dâvûd*, 6/134.

¹⁰⁰ Firûzabâdî, *Avnu’l-Ma’bûd Şerhü Sünen-i Ebî Dâvûd*, 6/134.

Allah'ın erkekleri kadınlar üzerinde koruyup kollayıcı, onların işlerini yürütücü ve aile reisliği görevi ile görevlendirmiş olması kadınların onlara itaatlerini gerekli kılmaktadır.¹⁰¹ Fakat ayet-i kerimede ذكور “erkekler” tabiri değil de daha özel anlama gelen الرجال kullanılması her erkek olanın otoriter olamayacağını, ancak belli bir takım özellik ve vasıflara sahip olan kimselerin olabileceğine işaret etmektedir.

Allah, kadın ve erkeği farklı ve her birini diğerinde olmayan farklı özelliklerle yaratmıştır.¹⁰² Erkekten yaratılıştan gelen fizikî güç ve kuvveti¹⁰³ fazla olduğundan dolayı aile reisliği görevini ona yükleyerek kadınların gözetilip himaye edilmelerini ona vermiştir. Buradaki yöneticilik, kadının şahsiyetini ve medeni konumunu evde veya toplumda ortadan kaldırmaya yönelik bir yöneticilik olmayıp mesuliyet ve işlerin yüklenilmesi anlamında bir yöneticiliktir.¹⁰⁴

Bu ayetin ilk muhatabı ve en iyi anlayanı Hz. Peygamber olmasına rağmen o hiçbir zaman hanımlarına vurmamıştır. Hatta hanımları ile ileri derecede problem yaşamasına rağmen yine de onlara vurmamış ve evden ayrı kalmayı tercih etmiştir. Bu şekilde psikolojik ve sosyolojik baskıya maruz kalan hanımları, yaptıkları yanlıştan geri adım atarak bozulan huzurun tekrar inşasına sebep olmuşlardır. Hz. Peygamberin bu uygulaması kadınların dövülmesinin tasvip edilmediği anlamına gelmektedir. Bütün çözüm yollarının tükendiği ve aile bütünlüğünün dağılma noktasına geldiği durumlarda aileyi kurtarma adına vurmaya ruhsat vermiştir. Ruhsatlarda darda kalındığında ve bütün yolların tıkanıdığı durumlarda kullanılan hususlardır. Dinin aslını teşkil etmezler. Sadece zorluklardan çıkıncaya kadar kullanılabilir. Hiçbir ruhsat için dinin aslı budur denilemeyeceği gibi ilgili ayetten hareketle de İslam kadınların dövülmesini emrediyor denilemez.

Kur'an, sadece kadına yönelik şiddete karşı çıkmamış, şiddetin her türlüüne karşı çıkmıştır. İster kadın olsun ister erkek, isterse de çocuklar olsun hiç kimseye şiddet uygulanmasını istemez. Sadece kadına şiddeti değil genel manada şiddetin her türlüünü haram kılar. Onun için aile bütünlüğünü bozabilecek herkese karşı düzenlemeler getirmiştir. Bir ailede sorun var ise bunun ya erkekten ya kadından ya da her ikisinden kaynaklanabileceğini kabul ederek bu tür durumlarda neler yapılabileceğini ayrı ayrı tavsiye etmiştir. Bu ayette ise kadından kaynaklanan sorunun ne şekilde çözülebileceğinin yollarını göstermiştir.

¹⁰¹ Cassâs, *Ahkâmü'l-Kur'an*, 1/511; Şevkânî, *Fethü'l-Kadîr*, 296.

¹⁰² Yazır, *Hak Dînî Kur'an Dili*, 2/1348.

¹⁰³ el-Merağî, *Tefsîru'l-Merağî*, 5/27.

¹⁰⁴ Abdurrahman es-Sabûnî, *Nizâmü'l-Üsreti ve Hallü Müşkilâtihâ fi Da'vi's-Sünneti* (Dimeşk: Dâru'l-Fıkr, 2001), 46; Halid Abdurrahman el-A'k, *Binâü'l-Üsreti'l-Müslimeti fi Davi'l-Kur'an ve's-Sünneti* (Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 2003), 21.

İlgili ayette ailenin ve o ailede yetişecek çocukların geleceklerinin kurtarılması amaçlanmıştır. Bu noktada kurtarılamayan evlilik artık boşanma ile sonuçlanacaktır. Bu nokta, boşanmadan önceki son virajdır. Evlilik burada kurtarılmadığı takdirde boşanma ile neticelenecektir. Onun için böyle bir evlilik, kadının hafif bir azarlanması, rencide edilmesi veya hafif bir cezai müeyyidesi ile kurtarılacaksa bu yola ruhsat verilmiştir. Çünkü boşanmanın meydana getireceği olumsuz sonuçlar ile cezai müeyyidenin getireceği olumsuz sonuçları karşılaştırdığımızda boşanmanın olumsuzluklarının çok daha fazla olduğu görülecektir. İki olumsuzluktan birini işlemek zorunda kalan bir kimsenin zararı daha az olanı seçmesi en doğru ve en mantıklı olanıdır. Bu cezâi müeyyide bir emir değil ruhsattır. Ruhsatlar da dinin emrettiği şeyler değil, çaresiz ve zorda kaldığı zaman geçici bir süre başvurulmuş yöntemlerdir.

Ayette mutlak ve genel anlamda kadının cezalandırılması istenmemiş, davranışlarıyla aile yuvasını dağıtma noktasına getirmiş suçlu bir kadının cezalandırılması tavsiye edilmiştir. Bu cezalandırma işlemi de Kur'an ahlakı ile ahlaklanmış erkekler has kılınmıştır. Suç aile içerisinde işlendiği için suçun cezalandırılmasının da aile içerisinde olması istenmiştir. Ailenin mahremiyeti korunmuş ve karı-koca arasında olan bir sorundan dışarıdakilerin haberi olmadan aile içerisinde en uygun şekilde çözülmesi arzulanmıştır. Burada erkeğin kadını cezalandırması değil, otoritenin, otoriteye karşı gelen suçluyu cezalandırması vardır. Cezalandırma bir maslahata binaen yapıldığı için bu yolun netice vermeyeceği önceden bilinir ise bu yola başvurulmaya bilinir.

Kur'an'da bir emri veya nehyi değerlendirirken Kur'an'ın bütünlüğü içerisinde değerlendirmek gerekir. Kur'an'daki bu ve buna benzer ruhsatlar herkes için geçerli olan durumlar değildir. Daha özel manada ve Kur'an ahlakıyla ahlaklanmış kimseler için geçerli durumlardır. Önce örnek bir fert ve toplum oluşturulmuş daha sonra da onlara yönelik düzenlemeler getirilmiştir. Bu durum belli bir süre eğitim aldıktan sonra o kimsenin eline silah verilmesine benzetilebilir. Bir polis ve bir terörist te aynı silaha sahip olabilir. Ama bunlardan birisi bununla cinayet işlerken diğeri ise cinayetleri engellemek için kullanır. Bu ayetteki ruhsatın her evli erkekler için olduğunu söylemek yerine Kur'an ahlakıyla ahlaklanmış kimseler için olduğunu söylemek daha isabetli olacaktır. Gerekli altyapı ve eğitime sahip olmadan bir kimsenin eline bu imkanları vermek onun yanlışlarını daha da artıracak ve yanlış neticelere sebep olabilecektir.

İlgili ayetin muhatabının evli erkekler olduğunu düşünmekle birlikte erkeklerin İslam ahlakından uzaklaştığı ve gerekli dini hassasiyete sahip olmadıkları toplumlarda nasıl hareket edilecek? İslam ceza hukukunun temel amacı insanları cezalandırmak olmayıp suçlu kimseleri en uygun şekilde ıslah ederek topluma kazanmak

olduğunu düşündüğümüzde aile içi cezalandırmada da daha hassas davranmak gerektiği anlaşılabilir. Bu tür cezalandırma işleminde ilgili otoritenin devreye girmesi uygun olacaktır. Kişinin kişiyi cezalandırması bazı olumsuz davranışlara sebep olabileceğini düşündüğümüzde cezanın tayin edilmesi ve uygulanmasında otoritenin devreye girmesinin uygun olduğunu söyleyebiliriz. Bu otorite bazen bir hâkim ve yönetici olabilirken bazen de aile büyüklerinden birileri olabilir. Onlarla istişare sonunda uygun hareket tarzı belirlenebilir. Bir sonraki gelen ayet-i kerimede bu yönde bizlere ışık tutmaktadır. “Eğer karıkoca arasının açılmasından endişeye düşerseniz bir hakem erkeğin tarafından, bir hakem de kadının ailesinden gönderin.” (Nisâ: 4/35) şeklinde buyrulur aile bütünlüğünün bozulmasından korkulduğunda aile büyüklerinden yardım talep edilmesi istenmiştir.

Ayet-i kerimede eşler arasındaki çözüm yollarının başarısız kaldığı ve ailenin dağılma noktasına geldiğinde yapılması gereken şey ifade dılmıştır. Onun için erkeğin burada: “ben istedim oldu” düşüncesi ile hareket edemeyeceği ve hem kadının hem de erkeğin gerektiğinde daha üst otoriteler tarafından denetlenebileceği anlaşılmaktadır. Peygamber (sas)’ın hayatında da bu duruma benze uygulamaların olabildiğini görebilmekteyiz. Eşler arasında çıkan huzursuzluklara duyarsız kalmamış ve onları çözüme yoluna gitmiştir. Aile içerisindeki huzursuzlukların dışarı yansıtılmadan çözüme kavuşturulması istenmiş. Eğer bu aile içerisinde çözülemeyecek boyuta ulaşır veya erkeğin bunu adil bir şekilde çözemeyeceği düşüncesi ağırlık kazanırsa başta aile büyükleri olmak üzere gerekli otoriteler devreye girebilir. Bu otoriteler ile yapılan istişareler sonucunda nasıl hareket edilebileceği belirlenebilir.

Kur’an’da birtakım suçlara karşı verilecek olan had ve kısas cezaları vardır. Haksız yere birinin canına kıyan kimseye kısas uygulanması, zina yapan kadın ve erkeğe yüz, iftira atan kimselere ise seksen sopa vurulması gibi. Kur’an’da bu cezaların olması, Kur’an’ın bu suçları onayladığı ve herkese uygulanacağı anlamına gelmediği gibi, kadınların hafifçe dövülmesi meselesinde de aynı durum söz konusudur. Hiç kimse bu ayetleri delil göstererek; “Kur’an insanların cezalandırılmalarını emrediyor” diyemeyeceği gibi, “Kur’an kadınların dövülmesini de emrediyor” diyemez. Bir ülkenin anayasasında ceza kanununun bulunması o ülke vatandaşlarının cezalandırılacağı anlamına gelmediği gibi, Kur’an’da böyle bir hükmün bulunmasından kadınların dövüleceği anlamı çıkarılmaz.

Suçlu kadınların cezalandırılmasına ruhsat veren ayeti, aklıktan veya susuzluktan helak olma noktasına gelen kimseye hayatta kalacak kadar domuz etinden yemesine ve içki içmesine ruhsat veren ayete (Mâide, 5/3) benzetebiliriz. İslam’ın domuz etine veya içkiye ruhsat vermesi onları onayladığı anlamına gelmediği gibi, kadınların cezalandırılmalarına ruhsat vermesi de bu eylemi onayladığı anlamına gelmez. Darda kalan bir kimsenin iki zararlı olan şeyden zararı daha az olanı tercih

etmesi gibi, boşanma noktasına gelen bir aileyi kurtarmak içinde iki zararlı olan davranışlardan daha az zararlı olanı tercih etmesi vardır.

İslam'ın kadınların dövülmesini emretmediğine en büyük delillerden birisi de Eyüb (as) ile hanımı arasında geçen kıssadır. Eyüb (as)'ın hastalığı sırasında hanımı bir hata yapar ve Eyüb (as): "Allah'a yemin olsun ki iyileştiğimde sana yüz sopa vuracağım" der. Eyüb (as) iyileştiğinde Allah (cc): "Eline bir demet al da onunla (eşine) vur; yemininde durmamazlık etme." (Sa'd, 38/44) şeklinde vahyeder. Eyüb (as) eline yüz adet buğday sapı alır ve onunla bir kez hanımına vurur. Böylece yeminini de yerine getirmiş olur. Eğer Allah kadının dövülmesini emretmiş olsaydı Eyüb (as)'ın yeminine müdahale etmezdi. Tam aksine kadınların dövülmesini istemediği için Eyüb (as) yemin etmiş olmasına rağmen hanımını incitmeyecek bir şekilde yeminini yerine getirmesinin yolunu göstermiştir.

İslam'ın kadının dövülmesine izin vermediğinin en önemli delillerinden birisi de Sabit bin Kays ile hanımı Cemile binti Abdullah arasında yaşanan hadisedir. Rivayete göre Sabit b. Kays hanımını döverek kolunu kırmış, kadının erkek kardeşi de Sabit'i Hz. Peygamber'e şikâyet etmişti. Bunu üzerine Peygamber (sas) Sabit'e hanımını boşattırmış ve kadını ailesinin yanına göndermişti.¹⁰⁵ Bu rivayetten de anlaşılacağı gibi eğer İslam kadının dövülmesini emretmiş veya onaylamış olsa idi böylesi bir boşanma yoluna gidilmezdi. Peygamber (sas) bu şekildeki bir şiddeti boşanma sebebi saymış ve kadını kocasından ayırarak babasının evine göndermişti.

Sonuç

Aile bütünlüğünü esas alan İslam, aile içerisinde düzenin sağlıklı ve düzenli bir şekilde işleyebilmesi için erkekleri kadınlar üzerinde yönetici olarak görevlendirmiştir. Fakat burada ince bir noktaya vurgu yaparak her erkek olanın bu konuda olmadığını, "adam gibi adam" olan erkeklerin bu vasfa sahip olduklarını belirtmiştir. Erkeğe, sahip olduğu bir takım fitrî ve kesbî özelliklerinden dolayı bu görev ve sorumluluğu verirken, kadına da sahip olduğu fitrî ve kesbî özellikleri sebebiyle aile içi düzeni sağlama, çocukları yetiştirme ve sağlam bir aile hayatının temellerini oluşturma görevini vermiştir. Erkeğe verilen söz konusu sorumluluk, onu Allah katında kadınlara karşı üstün kılacak bir sorumluluk değil, aile hayatının düzenli bir şekilde devam etmesi için verilen bir yükümlülüktür.

Kur'an'ın aile bütünlüğü korumak için getirmiş olduğu düzenlemelerin temelinde, aileyi meydana getiren fertlerin maslahatı gözetilmiştir. Aile yapısının sarsılmadan, sağlam bir şekilde devam etmesi için aileyi oluşturan fertlere kendi karakterlerine uygun görevler verilmiştir. Yine Kur'an, aile içi görevlerini yerine getirmeyen kimselerin, görevlerini en iyi şekilde yerine getirmelerini sağlamak için aile içi birtakım düzenlemeler getirmiştir. Bu düzenlemelerden biri de yaptığı fiil ve

¹⁰⁵ Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şuayb Nesâî, *Sünenü'n-Nesâî* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992) Talak:53.

davranışları ile aile yuvasını dağılma noktasına getiren suçlu kadınlara karşı yapılması tavsiye edilen hususlardır. O kadınları yaptıkları hatadan döndürmek için önce nasihat edilmesi, bu çare olmaz ise ıslah etmeye yönelik psikolojik bir cezaî yaptırım olan yatakların ayrılması istenmiştir. Bu da çare olmaz ise sınırlı bir fizikî cezâ müeyyideye ruhsat verilmiştir.

Her noktada insanların maslahatını düşünen ve göndermiş olduğu peygamberler ve kitaplar vasıtası ile onların dünya ve ahiret saadetini amaçlayan bir yaratıcının sebepsiz yere kullarını cezalandırması düşünülemez. Dolayısıyla Nisâ 34. ayette vurgu yapılan asıl nokta, erkeklerin yönetici olup kadınların cezalandırılması olmayıp, yıkılma aşamasına gelen bir aile yuvasının kurtarılmasıdır.

Bu ayeti en iyi anlayan ve yaşamına yansıtan kimse olan Peygamber (sas)'in uygulamalarını ve sözlerini esas alındığında mutlak manada kadınların dövülmesi şeklinde bir sonuç çıkarmak mümkün değildir. İslam hiçbir zamanda kadınların dövülmesini emretmediği gibi Peygamber (sas) de hiçbir zaman hiçbir hanımına bir tokat dahi vurmamıştır. Kendisi vurmadığı gibi vurulmasını da istememiştir. Hatta vuranları tenkit etmiş ve onların hayırlı kimseler olmadığını söylemiştir. Sadece kadının davranışları sebebiyle evlilik boşanma noktasına gelmiş, diğer bütün çareler de etkisiz kalmış ve kadına karşı uygulanacak hafif yollu cezâ müeyyidenin çare olacağı konusunda da kesin kanaat oluşmuş ise bu durumda evliliği kurtarmak için hafif yollu cezâ müeyyideye ruhsat verilmiştir. Bu durum, iki olumsuzluktan birini işlemek zorunda kalan bir kimseye daha az zararlı olanı tercih etmesi noktasında verilen bir ruhsattır.

Ruhsatlar zorda kalındığında, helal çıkış yollarının kalmadığında ve sınırlı ölçüde kullanılmasına izin verilen hususlardır. Helal yiyecek ve içecek bulamadığından dolayı aç kalan kimsenin ölmeyecek kadar haram olan şeylerden yemesine içmesine izin verilmesi gibi. İslam içkiyi ve domuz etini haram kılmasına rağmen bunlardan başka yiyecek ve içecek bulamayan kimseye hayatta kalabileceği kadar yemesine izin vermiştir. Ama bu izin her zaman geçerli bir durum değil sadece olağanüstü hallerde geçerli bir durumdur. Suçlu kadınların dövülmesini emreden ayette buna benzer bir durumdur. Nasıl ki açlıktan ölecek birine domuz etinden yiyebilmesine ruhsat verilmesinden hareketle İslam domuz etinin yenilmesini emrediyor denilemeyeceği gibi aile yuvasını kurtarmak için hafif şekilde de olsa kadını cezalandırılmasına ruhsat verilmesinden hareketle İslam kadınların dövülmesini emrediyor diyemeyiz.

Ruhsat olarak verilen bu cezalandırmada da erkek başıboş olarak bırakılmamıştır. İlgili ayet-i kerimede ifade edildiği gibi erkeğin “ricâl” vasfını kaybettiği veya bunun gereklerini yerine getiremediği durumlarda bu yetki ortadan kalkar. Maksat kadını cezalandırmak olmayıp aile bütünlüğünü korumak olduğu için erkeğin nasıl

hareket edebileceği konusunda yetersiz kaldığı veya tam doğru olanı kestiremediği durumlarda başta aile büyükleri olmak üzere gerekli otoritelerden destek alınabilir.

Kaynakça

- A'k, Halid Abdurrahman el-Binâü'l-Üsreti'l-Müslimeti fi Davi'l-Kur'an ve's-Sünneti. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 2003.
- Alusî, Şihâbüddîn es-Seyyid Mahmûd. *Rûhu'l-Meânî fi Tefsîri'l-Kur'an'ı-l-Azîm ve's-Sebî'l-Mesânî*. 30 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 1993.
- Atar, Fahrettin. *Fıkıh Usulü*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Vakfı Yayınları, 2016.
- Aydın, Abdullah. *Sünen-i Dârimî Tercüme ve Tahkik*. İstanbul: Madve, 1996.
- Beğavî, el-Huseyn b. Mesûd. *Meâlîmu't-Tenzîl*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1987.
- Bezvâvî, Nâsirüddîn Ebî Abdillâh bin Ömer bin Muhammed. *Envârü't-Tenzîl ve Esrârü't-Te'vîl*. 2 Cilt. Beyrut: Dâru Sâdır, 1. Baskı., 2001.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b İsmâîl b İbrâhîm Cu'fî. *Sahih-i Buhari = Camiü's-sahih*. 8 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2. Basım, 1992.
- Bursevî, İsmail Hakkı. *Ruhu'l-Beyân*. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2. Basım, 2009.
- Cassâs, Ebu Bekir Ahmed er-Razî. *Ahkâmu'l-Kur'an*. 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 1993.
- Cevherî, Tantavî. *el-Cevâhir fi Tefsîri'l-Kur'an'ı-l-Kerîm*. Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2004.
- Cüzeyy, Ebu'l-Kasım Muhammed b. Ahmed. *et-Tehsîl li Ulûmi't-Tenzîl*. Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1995.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b Abdurrahman b Fazl ed-. *Sünen-i Dârimî*. 2 Cilt. İstanbul, 2. Basım, 1992.
- Ebu Davud, Süleyman b. el-Eşâs. *Sünen-ü Ebî Davud*. 5 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2. Basım, 1992.
- Ebu Hayyan, Muhammed b. Yusuf. *el-Bahru'l-Muhîd*. 9 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2. Basım, 2010.
- Ebu's-Suûd, Muhammed b. Muhammed el-Amâdî. *İrşâdu'l-Aklî's-Selîm ilâ Mezâyâ'l-Kur'an'ı-l-Kerîm*. Beyrut: Dar-u İhyâi't-Turâs, t.y.
- Ekinci, Kutbettin. "Nisâ 34. Ayette Hitab Açısından 'Darb' Meselesi". *Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi* 13/1 (Nisan) (2021), 242-257.
- Eyüpoğlu, Osman. "Bilgi ve Sahip Olma Arzusu Arasındaki İlişki Bağlamında kadın ve Çocuğa Karşı Şiddet Söyleminin İrdelenmesi". *On-dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24-25 (2007), 245-271.
- Firuzabâdî, Mecidüddin Muhammed b. Yakûb. *el-Kâmûsu'l-Muhîd*. 1 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ma'rifeti, 1. Basım, ts.
- Firûzabâdî, Muhammed Eşrefî's-Sadîkî'l-Azîm. *Avnu'l-Ma'bûd Şerhü Sünen-i Ebî Dâvûd*. Dımeşk: Dâru'l-Feyhâ, 2009.

- Haccac, Ebü'l-Hüseyn el-Kuşeyri en-Nisaburi Müslim. *Sahih-i Müslim*. 3 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2. Basım, 1992.
- Hatib, Abdulfettah Ahmed. *el-Hayâtu'z-Zevciyyeti*. Beyrut: Dâru'l-Yemâme, 2006.
- Hattâbî, Ebu Süleyman Ahmed b. Muhammed b. İbrahim el-. *Meâlimü's-Sünen*., Beyrut: Dâr-ü İbni Hazm, 1997.
- İbn Aşûr, Muhammed et-Tahrîr. *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*. 30 Cilt. Tunus: ed-Dâru't-Tuniyyeti, 1. Basım, 1984.
- İbn Atiyye, Ebu Muhammed Abdu'l-Hak b. Atiyye el-Endülişî. *el-Muharrerü'l-Vecîz fî Tefsîri'l-Kitâbi'l-Azîz*. 1 Cilt. Beyrut: Dâr-u İbni Hazm, 1. Basım, 2002.
- İbn Ebî Zemenîn, Ebu Abdullah Muhammed bin Abdullah. *Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 2005.
- İbn Manzur, Cemalüddin Muhammed b. Mükerrrem. *Lisânu'l-Arab*. 15 Cilt. Kum: Edebü'l-Havzati, 1405.
- Karakuş, Abdulkadir. “Çok Anlamlı Kelimeler İçeren Ayetlerde Bağlam ve Anlam İlişkisi: Nisâ Suresi 34'üncü Ayetin Anlamı”. *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi* 11/3(25) (2019), 1353-1371.
- Karaman, Hayreddin - Çağrı, Mustafa. *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsiri*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2008.
- Kurtubî, Ebu Abdullah Muhammed b. Ahmed. *el-Cami'li-Ahkâmi'l-Kur'an*. 22 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 1. Basım, 1987.
- Mehdî, Ebu'l-Abbas Ahmed b. Muhammed el-. *el-Bahru'l-Medîd*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmîyye, 2. Basım, 2010.
- Merağî, Ahmed Mustafa el-. *Tefsîru'l-Merağî*. 30 Cilt. Beyrut: Dâr-u İhyâi't-Turâsi'l-Arabiyyi, ts.
- Nesâî, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Şuayb. *Sünenü'n-Nesâî*. 8 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2. Basım, 1992.
- Okuyan, Mehmet. “Kadına Yönelik Şiddete Kur'an'ın Bakışı”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23 (2007), 93-133.
- Razî, Ebu Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b Ömer b Hüseyin Fahreddin. *et-Tefsîrü'l-Kebir Mefatihü'l-gayb*. 29 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 2005.
- Sabûnî, Abdurrahman es-. *Nizâmü'l-Üsreti ve Hallü Müşkilâtihâ fî Da'vi's-Sünneti*. Dimeşk: Dâru'l-Fıkr, 2001.
- Seâlebi, Abdurrahman b. Muhammed b. Mahlûf Ebî Zir. *el-Cevâhîru'l-Hisân fî Tefsîru'l-Kur'an*. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabiyyi, 1997.
- Seyyid, Mehmet. *Usul-u Fıkıh Dersleri*. İstanbul: Işık Akademi Yayınları, 2011.
- Suyûtî, Abdurrahman Celâluddîn. *ed-Durru'l-Mensûr fî't-Tefsîri'l-Me'sûr*. 8 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Fıkr, 1993.
- Şa'ravî, Muhammed Mutevelli eş-. *Tefsîru'ş-Şa'ravî*. Kahire: Mecmau'l-Buhûsi'l-İslamiyye, 1991.

- Şengîti, Muhammedu'l-Emin b. Muhammedu'l-Muhtârü'l-Ceknî. *Edvâu'l-Beyân fi İddâhi'l-Kur'an bi'l-Kur'an*. Cidde: Dâr-u Âlemi'l-Fevâid, Tarihsiz.
- Şerbînî, Muhammed b. Ahmed el-Hatîb eş-. *es-Sırâcu'l-Munîr fi'l-İâneti alâ Ma'rifeti ba'dı meânî Kelâmı Rabbına'l-Hakîmü'l-Habîr*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1. Basım, 2004.
- Şevkânî, Muhammed b. Ali b. Muhammed. *Fethü'l-Kadîr el-Câmiu beyne Fenniyyi'r-Rivâyeti ve'd-Dirâyeti min İlmi't-Tefâsîr*. 1 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Ma'rifeti, 4. Basım, 2007.
- Şola, Hanefi. "En-Nisa 4/34. Ayeti Balamında 'Nuşûz' ve 'Darb' Kelimelerinin Anlam Kronolojisi". *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 12 (2021), 149-176.
- Taberi, Ebû Cafer İbn Cerir Muhammed b Cerir b Yezid. *Câmiu'l-Beyân fi Te'vili'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2005.
- Tabersî, Ebû Alî el-Fazl b. el-Hasen b. el-Fazl. *Mecmau'l-Beyân fi Tefsîri'l-Kur'an*. 10 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1. Basım, 1997.
- Ünal, İsmail Hakkı. "Kur'an'da Aile Kurumu" 40/2 (2004), 7-20.
- Yazır, M. Hamdi. *Hak Dinî Kur'an Dili*. 9 Cilt. İstanbul: Eser Kitapevi, 1. Basım, 1971.
- Zemahşeri, Ebü'l-Kasım Carullah Mahmûd b Ömer b Muhammed. *el-Keşşâf an Hakâiki Gavâmizi't-Tenzil ve Uyûni'l-Ekâvil fi Vucûhi't-Te'vil*. Lübnan: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2009.
- Zuhaylî, Vehbe. *el-Vecîz fi Usûli'l-Fıkhı*. Dımeşk: Dâru'l-Fıkr, 2011.